

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

КОМПЛЕКСНИЙ ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ

**ТЕМА: «ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ
АГРОФІРМА «ЕВРІКА» ТОВ З ОЦІНКОЮ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ»**

Головний керівник проєкту

Доцент кафедри економіки промисловості ОНТУ

Крупіна С.В.

Викладач-методист, викладач вищої категорії

кафедри економіки ОТФК ОНТУ

Копайгородська Т.Г.

Теми індивідуальних проєктів:

1. «Оцінка інвестиційної привабливості впровадження інноваційного проєкту на Агрофірма «Евріка» ТОВ»

Цинцар Катерина Маріанівна, 051 «Економіка»

кафедра економіки промисловості ОНТУ

2. «Основні напрями підвищення прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ»

Бондаренко Ольга Вадимівна, 051 «Економіка»

кафедра економіки ОТФК ОНТУ

Одеса 2023 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Освітньо-професійна програма
«Економіка»
Спеціальність 051
«Економіка»
Група БЕП 32

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему: «ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ

АГРОФІРМА «ЕВРІКА» ТОВ»

Проектний матеріал складається з пояснювальної записки на 99 сторінках та ілюстративного матеріалу

Студент _____ (Бондаренко О.В.)

Керівник _____ (викл. мет. Копайгородська Т.Г.)

До захисту допущений

Завідувач кафедри _____ (Хачатурян О.В.)

Завідуючий відділенням _____ (Воронкова Ю.В.)

Захист «___» _____ 20__ р. Протокол ДКК № _____

Оцінка ДКК _____

Секретар ДКК _____

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Відділення економічне
Кафедра Економіки
Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Форма навчання денна

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Заст. дир. з НВР Беркань І.В.
_____” _____ 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу бакалавра**

Студентці _____ Бондаренко Ользі Вадимовні _____
(*прізвище, ім'я, по-батькові*)

Тема кваліфікаційної роботи: **«Основні напрями підвищення прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ»,**

1. Затверджена наказом по коледжу № 235-А2-ОД від «17» _ 10 _ 2022 р.
2. Термін подання студентом закінченої роботи «06» _ 06 _ 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: статистична звітність роботи підприємства; історія підприємства, статистичні данні, періодичні видання, підручники, Інтернет, аналіз ринку плодоовочеконсервної галузі України.
4. Зміст роботи (перелік питань, що підлягають розгляду): вступ, розділ 1. Теоретичні основи підвищення прибутку підприємства, розділ 2. Техніко-економічна характеристика та стан виробничо-господарської діяльності Агрофірма «Евріка» ТОВ, розділ 3. Аналіз та оцінка ефективності заходу з підвищення прибутку підприємства, висновки.
5. Перелік графічного матеріалу: 1. Рисунок 1. Функції прибутку; 2. Рисунок 2. Основні види прибутку підприємства; 3. Таблиця 1. Шляхи підвищення прибутковості підприємства; 4. Рисунок 3. Чинники формування стратегії забезпечення підвищення прибутковості підприємства; 5. Таблиця 2. Споживання продуктів харчування (на одну особу за рік, кг), Таблиця 3. Кількість виробленої промислової продукції в Україні; 6. Таблиця 4. Валовий збір, посівна площа та урожайність овочів за 2010 – 2021 роки, Таблиця 5. Валовий збір, посівна площа та урожайність культур плодкових та ягідних за 2010 – 2021 роки; 7. Таблиця 6. Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства; 8. Таблиця 7. Розрахунок

чистого прибутку; 9. Таблиця 8. Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності Агрофірма «Евріка» ТОВ; 10. Таблиця 9. Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства після впровадження заходу.

6.Консультанти з окремих розділів роботи:

Розділ	Консультант (вчене звання, ППП)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7.Дата видачі завдання – « 05 » 01 2023 р.

Керівник _____ викл. мет. Копайгородська Т.Г.

Завдання прийняв до виконання _____ Бондаренко О. В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретичні основи підвищення прибутку підприємства	06.01.2023- 06.02.2023
2.	Розділ 2. Техніко-економічна характеристика та стан виробничо-господарської діяльності Агрофірма «Евріка» ТОВ	07.02.2023- 08.03.2023
3.	Розділ 3. Аналіз та оцінка ефективності заходу з підвищення прибутку підприємства	09.03.2023- 11.04.2023
4.	Вступ, висновки, список джерел, додаток, ілюстративний матеріал	12.04.2023- 29.05.2023
5.	Оформлення пояснювальної записки відповідно до вимог, передбачених методичними вказівками	30.05.2023- 05.06.2023
6.	Надання випускної роботи на кафедрі	06.06.2023

Студент _____ Бондаренко О. В.
(підпис)

Керівник роботи _____ викл. мет. Копайгородська Т.Г.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Випускна робота містить 99 сторінок, 41 таблицю, 3 рисунки, список використаних джерел з 30 найменувань, 1 додаток.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є розробка та обґрунтування заходу щодо підвищення прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ.

Відповідно до мети в роботі поставлені наступні завдання: вивчити поняття прибуток, його види та механізм формування і використання прибутку; запропонувати основні шляхи підвищення прибутку підприємства; зробити аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища Агрофірма «Евріка» ТОВ; провести техніко-економічний аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності підприємства; розробити захід з підвищення прибутку підприємства, розрахувати його ефективність та вплив на основні показники техніко-економічної діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є вимір рівню прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ.

Предметом дослідження є процеси визначення шляхів підвищення прибутку підприємства.

За результатами роботи сформульовано висновки щодо підвищення прибутку підприємства.

Одержані результати можуть бути використанні на підприємствах плодоовочеконсервної галузі як заходи з підвищення прибутку, рентабельності, ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Рік виконання роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

THE SUMMARY

Thesis contains 99 pages, 41 tables, 3 pictures, the list of references of 30 titles, 1 application.

The purpose of the bachelor's qualification work is to develop and substantiate a measure to increase the profit of Agrofirma "Eureka" LLC.

In accordance with the purpose of the work, the following tasks are set: to study the concept of profit, its types and the mechanism of formation and use of profit; to propose the main ways of increasing the company's profit; analyze the external and internal environment of Agrofirma "Eureka" LLC; conduct a technical and economic analysis of the main indicators of the enterprise's production and economic activity; develop a measure to increase the company's profit, calculate its effectiveness and impact on the main indicators of the company's technical and economic activity.

The object of the study is the measurement of the profit level of Agrofirma "Eureka" LLC.

The subject of the study is the process of determining ways to increase the company's profit.

Based on the results of the work, conclusions were formulated regarding increasing the company's profit.

The obtained results can be used at the enterprises of the fruit and vegetable canning industry as measures to increase the profit, profitability, efficiency and competitiveness of the enterprise.

Year of performance – 2023.

Year of defense – 2023.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ	
ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1. Поняття прибуток, сутність та його класифікація.....	11
1.2. Розрахунок показників прибуток та рентабельність підприємства	21
1.3. Шляхи підвищення прибутковості підприємства.....	28
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТАН	
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФІРМА «ЕВРІКА»	
ТОВ.....	36
2.1. Характеристика та аналіз стану зовнішнього середовища.....	36
2.2. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища.....	48
2.3. Техніко-економічний аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства.....	51
Висновки до розділу 2.....	76
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДУ З	
ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	
79	
3.1. Техніко-економічне обґрунтування доцільності впровадження заходу.....	79
3.2. Розрахунок економічної ефективності проекту розширення асортименту овочезакусочних консервів	81
3.3. Соціально-економічні наслідки впливу заходу на основні техніко-економічні показники діяльності Агрофірма «Евріка» ТОВ.....	90
Висновки до розділу 3.....	93

БЕП 32.03.000.КРБ				
Вим.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата
Розроб.		Бондаренко О.В.		
Керівник		Копайгородська Т.Г.		
Н.контроль				
Затвердив				
Основні напрями підвищення прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ				
		Літ.	Арк.	Аркуші
		7	7	99
ВСП ОТФК ОНТУ				

ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТОК	

					БЕП 32.03.000.КРБ			
Вим.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата				
Розроб.		Бондаренко О.В.			Основні напрями підвищення прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ	Літ.	Арк.	Аркушіє
Керівник		Копайгородська Т.Г.					8	99
Н. контроль						ВСП ОТФК ОНТУ		
Затвердив								

ВСТУП

В умовах ринку основною метою діяльності будь-якого підприємства є прибуток – показник ефективності роботи господарюючого суб'єкта.

Сьогодні в українській економіці спостерігається тенденція до зниження рівня рентабельності виробництва, тому проблема підвищення прибутку є дуже актуальною.

Прибуток – це грошове вираження основної частини грошових нагромаджень, які створюються підприємствами будь-якої форми власності та характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності підприємства та є показником, що найбільш повно відображає ефективність виробництва, обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості та ін.

Підприємства намагаються підвищувати прибуток за рахунок збільшення обсягу виробництва продукції, що потребує споживач, та зниження витрат на її виробництво. Таке явище має позитивний характер, адже в умовах розвитку конкуренції досягається не тільки мета підприємництва, але й задовольняються суспільні потреби.

Економічна категорія поняття прибуток потребує значної уваги, тому що при рахунках підприємців щодо спрямування коштів, організації виробництва та реалізації продукції може виникнути протилежне явище – збитки, які також висвітлюють результати роботи підприємства за певний період.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є розробка та обґрунтування заходу щодо підвищення прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ.

Відповідно до мети в роботі поставлені наступні завдання:

- вивчити поняття прибуток, його види та механізм формування і використання прибутку;
- запропонувати основні шляхи підвищення прибутку підприємства;

					БЕП 32.03.000. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		9

– зробити аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища Агрофірма «Евріка» ТОВ;

– провести техніко-економічний аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності підприємства;

– розробити захід з підвищення прибутку підприємства, розрахувати його ефективність та вплив на основні показники техніко-економічної діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є вимір рівню прибутку Агрофірма «Евріка» ТОВ.

Предметом дослідження є процеси визначення шляхів підвищення прибутку підприємства.

Випускна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків, містить 99 сторінок, 41 таблицю, 3 рисунки, список використаних джерел з 30 найменувань, 1 додаток.

					БЕП 32.03.000. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		10

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття прибуток, сутність та його класифікація

Прибуток – це один з важливіших показників фінансової діяльності підприємства, за допомогою якого визначається ефективність його діяльності. Наявність прибутку свідчить про ефективність виробництва, збута та позитивний фінансовий стан підприємства. Це одне з основних джерел накопичень і утворення фінансових ресурсів підприємств і держави.

Прибуток – це частина валового доходу підприємства за вирахуванням всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність.

Валовий прибуток є загальною сумою доходу від всіх видів діяльності підприємства як на території України, так і за її межами та включає наступні основні елементи:

- загальні доходи (виручку) від реалізації товарів (робіт, послуг), у тому числі допоміжних і обслуговуючих виробництв, а також від реалізації цінних паперів;

- дохід від здійснення банківських, страхових і інших операцій за поданням фінансових послуг, від торгівлі валютними цінностями, коштовними паперами, борговими зобов'язаннями і вимогами;

- доходи від товарообмінних (бартерних) операцій, від операцій з розрахунками в іноземній валюті;

- доходи від спільної діяльності, від здійснення операцій лізингу (оренда), а також у вигляді дивідендів, відсотків, роялті; доходи від позареалізаційних операцій.

З валового доходу виключаються:

- суми акцизного збору, податку на додану вартість (ПДВ), мит, митних зборів і ін.;

- інші суми, визначені законодавством.

Різниця між валовим доходом і сумами, що виключаються з нього, називається скоректованим валовим доходом.

Сума витрат підприємства в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які отримуються цим підприємством для їх подальшого використання у власній господарській діяльності, утворює валові витрати.

Для підприємств, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, до складу валових витрат включається плата за землю, не використовувану в сільськогосподарському виробничому звороті.

Згідно Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» [1] прибуток визначається шляхом зменшення скоректованого валового доходу на суму валових витрат і амортизаційних відрахувань.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази, всіх форм інвестування та служить джерелом сплати податків. Вся діяльність підприємства має бути направлена на те, аби забезпечити збільшення прибутку або стабілізувати її на досягнутому рівні.

Адам Сміт визнає, що «прибуток – це частина вартості, що залишається після вирахування ренти та заробітної плати», тобто це те, що залишається, після того, як відрахувати всі витрати, які було понесено під час виробництва продукції [4].

Ж. Сей [27] розглядав прибуток, як винагороду підприємця, що складається з двох частин: першу він отримував за вкладений ним у підприємство капітал, а другу за свої «промислові здібності, талант, дух порядку та управління».

Сучасні вчені С. Покропивний [24], Л. Шваб [30] та Н. Бондар [8] розглядають прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства.

					<i>БЕП 32.03.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		12

О. Гетьман та В. Шаповал виявляють, що «прибуток представляє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції» [10].

З нашої точки зору, прибуток – це частина виручки від реалізації, що залишається у підприємства після сплати всіх необхідних витрат на його діяльність.

Прибуток є головною метою діяльності комерційного підприємства та джерелом самофінансування, матеріального заохочення та здійснення соціально-культурних заходів.

Прибуток – це загальна економічна категорія розвинутого товарного виробництва та частина вартості продукції, яка відображається у вигляді надлишку над витратами його виробництва.

Прибуток має своє якісне і кількісне визначення, тобто має речовий зміст та суспільну форму. Саме в їх єдності розкривається сутність прибутку та його економічний зміст.

Прибуток – система економічних відносин між підприємцями (роботодавцями-власниками засобів виробництва) і найманими працівниками щодо виробництва, розподілу та привласнення створеної додаткової вартості, яка відособлюється у вигляді надлишку над витратами вкладеного капіталу [6].

Прибуток, як економічна категорія – це форма частки знову створеної вартості – прибавочного продукту. Як розрахункова величина, прибуток уявляє собою різницю між відпускною ціною продукту та його повною собівартістю, а також витратами, які визначені законодавством України. У випадку, коли ціна нижче від собівартості, їх різниця складає величину збитку.

Відповідно Господарського кодексу України отримання прибутку є метою діяльності комерційних підприємств [11]. Обсяг прибутку та його зростання визначають можливості розвитку підприємств, зростання доходів

акціонерів (дивідендів), збільшення коштів, які виділяються на матеріальне заохочення робітників підприємства, конкурентоспроможність підприємства, а також його можливості розраховуватися з банком, постачальниками, державним бюджетом, інвестиційними фондами. Зменшення обсягу прибутку, збиткова діяльність підприємства веде до банкрутства, тому обсяг прибутку і рівень рентабельності капіталу, який формується на основі прибутку, є показниками здоров'я та фінансового стану підприємства.

Прибуток як найважливіша категорія ринкових відносин виконує наступні основні функції (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1. Функції прибутку

Прибуток відображає кінцевий фінансовий результат, на динаміку якого впливають фактори, що як залежать, так і не залежать від зусиль підприємства. Практично поза сферою впливу підприємства перебувають кон'юнктура ринку, рівень цін на споживані матеріально-сировинні й паливно-енергетичні ресурси, норми амортизаційних відрахувань. Певною

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата

мірою залежать від підприємства такі фактори, як рівень цін на реалізовану продукцію та рівень заробітної плати, компетентність керівництва й менеджерів, конкурентоспроможність продукції, організація виробництва й праці і, відповідно, продуктивність.

Перераховані фактори впливають на прибуток не прямо, а через обсяг реалізованої продукції й собівартість, тому для з'ясування кінцевого фінансового результату необхідно зіставити вартість обсягу реалізованої продукції й вартість витрат і ресурсів, що використані у виробництві [14].

Класифікація прибутку підприємства за різними ознаками представлено на рисунку 1.2.

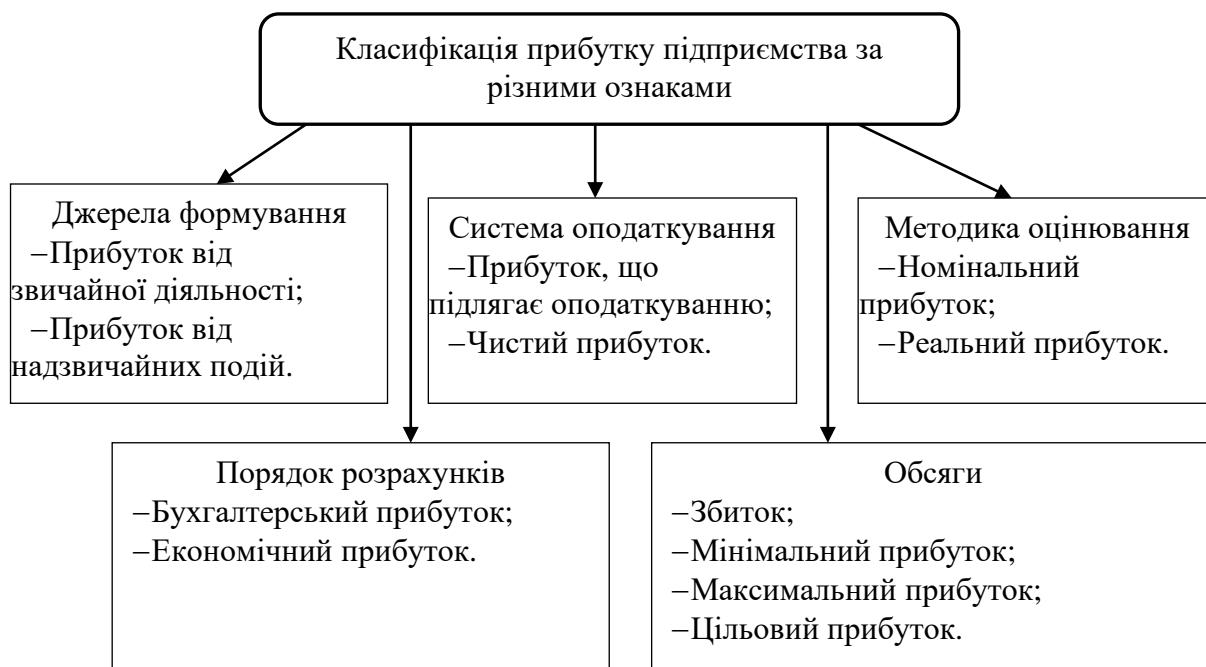

Рисунок 1.2. Основні види прибутку підприємства

Розрізняють бухгалтерський і економічний прибуток.

Економічний прибуток – різниця між загальним виторгом і зовнішніми і внутрішніми витратами.

У число внутрішніх витрат включають при цьому і нормальний прибуток підприємця. Нормальний прибуток підприємця – це мінімальна плата, необхідна, щоб утримати підприємницьку діяльність.

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата

Прибуток, який визначається на підставі даних бухгалтерського обліку, являє собою різницю між доходами від різних видів діяльності і зовнішніми витратами.

Сьогодні в бухгалтерському обліку виділяють п'ять видів прибутку:

- валовий прибуток;
- прибуток (збиток) від продажів;
- прибуток (збиток) до оподаткування;
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності;
- чистий прибуток (нерозподілений прибуток (збиток) звітного періоду).

Валовий прибуток визначається як різниця між виручкою від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) і собівартістю реалізованих товарів, продукції, робіт і послуг. Виручку від реалізації товарів, продукції, робіт і послуг називають доходами від звичайних видів діяльності. Витрати на виробництво товарів, продукції, робіт і послуг вважають витратами за звичайними видами діяльності.

Прибуток (збиток) від продажів являє собою валовий прибуток за вирахуванням управлінських і комерційних витрат.

Прибуток (збиток) до оподаткування – це прибуток від продажів з урахуванням інших доходів і витрат, які поділяються на операційні і позареалізаційні.

У число операційних доходів включають надходження, що пов'язані з наданням за плату в тимчасове користування активів підприємства; надходження, що пов'язані з наданням за плату прав, що виникають з патентів на винаходи, промислові зразки та інших видів інтелектуальної власності; надходження, що пов'язані з участю в статутних капіталах інших підприємств (включаючи відсотки та інші доходи за цінними паперами); надходження від продажу основних засобів та інших активів, відмінних від грошових коштів (крім іноземної валюти), продукції, товарів; відсотки,

отримані за надання в користування коштів підприємства, а також відсотки за використання банком грошових коштів, що знаходяться на рахунку підприємства в цьому банку.

Операційні витрати – це витрати, що пов’язані з наданням за плату в тимчасове користування (тимчасове володіння і користування) активів підприємства; витрати, що пов’язані з наданням за плату прав, що виникають з патентів на винаходи, промислові зразки та інших видів інтелектуальної власності; витрати, що пов’язані з участю статутних капіталах інших підприємств; відсотки, що сплачуються підприємством за надання йому в користування грошових коштів (кредитів, позик); витрати, що пов’язані з продажем, вибуттям та іншим списанням основних засобів та інших активів, відмінних від грошових коштів (крім іноземної валюти), товарів, продукції; витрати, що пов’язані з оплатою послуг, що надаються кредитними організаціями.

Позареалізаційними доходами є штрафи, пені, неустойки за порушення умов договорів; активи, отримані безоплатно, у тому числі за договором дарування; надходження до відшкодування заподіяних підприємства збитків; прибуток минулих років, виявлена у звітному році; суми кредиторської і депонентської заборгованості, за якими минув термін позовної давності; курсові різниці; сума дооцінки активів (за винятком необоротних активів).

До позареалізаційних витрат відносять штрафи, пені, неустойки за порушення умов договорів; відшкодування заподіяних збитків; збитки минулих років, визнані у звітному році; суми дебіторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, інших боргів, нереальних для стягнення; курсові різниці; сума уцінки активів (за винятком необоротних активів).

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності може бути отримано вирахуванням з прибутку до оподаткування суми податку на прибуток та інших аналогічних обов’язкових платежів (суми штрафних санкцій, що підлягають сплаті до бюджету та державних позабюджетних фондів).

					БЕП 32.03.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		17

Чистий прибуток – це прибуток від звичайної діяльності з урахуванням надзвичайних доходів і витрат.

Маржинальний прибуток характеризує обсяг виручки від продажу продукції за мінусом змінних витрат. Він включає власне прибуток і постійні витрати. Отже, такий прибуток за величиною дорівнює валового прибутку, коли калькулювання здійснюватиметься лише за змінними витратами.

В залежності від розміру:

– мінімальний прибуток – прибуток, розмір якого після сплати податків задовольняє уяву власників про мінімальний рівень рентабельності на вкладений капітал. Як правило, цей рівень дорівнює середній процентній ставці на депозитному ринку;

– нормальний прибуток – прибуток, який відповідає нормі прибутковості на вкладений капітал у галузі;

– цільовий (необхідний) прибуток – прибуток, що відповідає потребам підприємства в коштах на виробничий і соціальний розвиток і утворюється за рахунок чистого прибутку;

– максимальний прибуток – прибуток, що пов'язаний з реалізацією мети поведінки підприємства на ринку на максимізацію прибутку. Отримується в тому випадку, коли граничні витрати дорівнюють граничним доходам.

Прибуток – це абсолютний показник ефективності діяльності підприємства, але він приблизно відображає ефективність підприємницької діяльності, більш точну оцінку функціонування підприємств дає рентабельність.

Рентабельність – це відносний показник економічної ефективності діяльності підприємства складний комплексний соціально-економічний критерій. На відміну від прибутку, він характеризує ефективність фінансової діяльності будь-якого конкретного економічного суб'єкта, щодо всіх інших (індивідуальних підприємців, підприємств, регіонів, окремих країн і миру в цілому), незалежно від розмірів і характеру економічної діяльності.

Рентабельним вважається підприємство, яке приносить прибуток.

Рентабельність безпосередньо пов'язана з величиною прибутку, але її не можна ототожнювати з абсолютною сумою одержаного прибутку.

Рентабельність – це ступінь прибутковості, вигідності, дохідності. Вона вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності (виробничою, комерційною, інвестиційною і ін.), вигідність виробництва окремих видів продукції (робіт, послуг).

Показники рентабельності більш повно, чим прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Їх використовують і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні. Різноманітність варіантів рішень, що приймаються при визначенні прибутку, поточних витрат, авансованій вартості для розрахунку рентабельності обумовлюють наявність значної кількості її показників [17].

Поняття «рентабельність» походить від слова «рента», що в загальному вигляді означає дохід. Виходячи з цього, рентабельність це прибутковість. Раніше, термін «рентабельність» означав саме ступінь віддачі від використання факторів виробництва.

З розвитком ринкових відносин рентабельність стала охоплювати і інші сторони економічної діяльності господарюючого суб'єкта (виробничу, підприємницьку, інвестиційну і ін.). Частина авторів характеризують рентабельність як відносну величину, що характеризує прибуток або її норму.

Рентабельність характеризує розвиток, адже лише в умовах стабільної відносно високої рентабельності можна досягти розширеного відтворення виробництва, тобто власне процесу розвитку. Навіть низька прибутковість не може забезпечити розширеного відтворення, адже, як відомо, нарахування амортизації розтягнуте в часі, а тому кошти, які були нараховані раніше, втрачають частину вартості і не дозволяють замінити зношені основні

засоби у повній мірі. Тому підприємство повинне бути націлене саме на забезпечення високого показника рентабельності підприємства.

В економічній теорії застосовується кілька визначень категорії рентабельності:

- прибутковість;
- відношення корисного результату діяльності у вигляді прибутку до вартості сукупних витрат на її отримання;
- зіставлення результатів господарської діяльності з витратами або ресурсами, обчисленими у вартісній формі;
- інтегральний показник, узагальнюючий інші показники ефективності.

У будь-якому визначенні рентабельність – це відносний показник, який буде означати відношення суми отриманого (очікуваного) результату до одного з показників (виручки, витрат, середньої вартості основних і оборотних коштів, фонду заробітної плати і ін.).

У систему показників рентабельності найчастіше включають рентабельність активів (майна), рентабельність власного капіталу, рентабельність реалізації продукції, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність виробництва, фондорентабельність, рентабельність поточних витрат [17].

Роль і значення показника рентабельності полягатимуть в наступному:

- є одним з основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства;
- підвищення рентабельності характеризує мету підприємства будь-якої галузі в ринковій економіці;
- рентабельність – результативний, якісний показник діяльності підприємства;
- зростання рентабельності сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства;

– збільшення рентабельності забезпечує перемогу підприємства в конкурентній боротьбі і сприяє виживанню підприємства в ринковій економіці;

– рентабельність має важливе значення для власників (акціонерів і засновників), оскільки при її збільшенні зростає інтерес до даного підприємства, росте ціна акції;

– кредиторів і позичальників грошових коштів рівень рентабельності цікавить з погляду реальності отримання відсотків за зобов'язаннями, зниження ризику неповернення позикових засобів, платоспроможності підприємства;

– динаміка рентабельності підприємства вивчається податковими службами, фондовими біржами, міністерствами;

– для підприємців показник рентабельності характеризує привабливість бізнесу в даній сфері.

Для успішного розвитку економіки будь-якого підприємства необхідно вивчати співвідношення обсягу виробництва (реалізації) продукції з витратами і прибутком. Це співвідношення аналізується для дослідження комплексу причинно-наслідкових взаємозв'язків найважливіших показників кінцевих результатів діяльності підприємства, наукового обґрунтування управлінських рішень.

Можна казати, що рентабельність можна визначити як показник ефективності підприємства, що виражає відносну величину прибутку і що характеризує ступінь віддачі засобів, використовуваних у виробництві.

1.2. Розрахунок показників прибуток та рентабельність підприємства

Прибуток підприємства формується за рахунок таких джерел:

а) реалізація продукції (послуг, робіт);

- б) продаж іншого майна;
- в) позареалізаційні операції.

Прибуток від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг) є основною складовою загального прибутку – це прибуток від операційної діяльності, яка відображає місію і профіль підприємства, та обчислюється як різниця між виручкою від продажу продукції (без урахування податку на додану вартість і акцизного збору) та її повною собівартістю.

У разі калькулювання за неповними витратами ту частину витрат, що її не включено в собівартість продукції, відносять на певний період і за обчислення прибутку (П) відраховують від виручки, тобто:

$$П = ВР - Срп - Сн, \quad (1.1)$$

де ВР – виручка від продажу продукції;

Срп – собівартість реалізованої продукції за неповними витратами;

Сн – витрати, що їх не включено в собівартість продукції, а віднесено на певний період (витрати періоду: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати).

Це метод прямого обчислення прибутку, який вважають головним. Поряд з ним існує ще аналітичний метод, згідно з яким прогнозований прибуток визначається коригуванням його фактичної величини з урахуванням впливу певних чинників у плановому (розрахунковому) періоді. Такий вплив може здійснюватися через зміну обсягу виробництва та продажу, його структури, собівартості продукції і цін. Цей метод орієнтовано на велику частку відносно однотипної продукції в загальному її обсязі [8].

Прибуток від продажу майна включає прибуток від продажу основних засобів (матеріальних активів), нематеріальних активів, цінних паперів інших підприємств тощо. Його розраховують як різницю між ціною продажу та балансовою (залишковою) вартістю об'єкта, який продається, з урахуванням витрат на продаж (демонтаж, транспортування).

Прибуток від позареалізаційних операцій – це прибуток від пайової участі в спільних підприємствах, здавання майна в оренду (лізинг), дивіденди на цінні папери, дохід від володіння борговими зобов'язаннями, роялті тощо.

Прибуток є об'єктом оподаткування, у зв'язку з цим державні органи суворо регламентують методику обчислення оподаткованого прибутку в нормативних актах. Так, згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» [1], оподатковуваний прибуток (По) обчислюється за формулою:

$$Po = Dv - (Bv + AB), \quad (1.2)$$

де Дв – валовий дохід за період;

Bv – валові витрати за період;

AB – сума амортизаційних відрахувань від балансової вартості основних засобів і нематеріальних активів.

Основною складовою валового доходу є виручка від продажу продукції, в яку включають також прибуток від продажу майна і від позареалізаційних операцій.

Валові витрати – це витрати на реалізовану продукцію та втрати від продажу майна. Амортизаційні відрахування виокремлено із загальної суми витрат, оскільки нарахування таких контролюється фіскальними органами в особливому порядку [9].

Різноманітність варіантів рішень, прийнятих при визначенні прибутку, обумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності.

Рентабельність – це відносні показники фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства, які вимірюють доходність підприємства та групуються в співвідношенні інтересами учасників економічного процесу, ринкового обміну.

Аналіз показників рентабельності необхідний, так як вони є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку підприємства та обов'язковими елементами порівняного аналізу та оцінки фінансового стану підприємства.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів і рентабельності підприємства є [8]:

1. загальний аналіз фінансових результатів:

- оцінка виконання плану фінансових результатів;
- оцінка фінансових результатів за складом і структурою;
- оцінка динаміки фінансових результатів за складом і структурою;

2. факторний аналіз фінансових результатів:

- факторний аналіз валового прибутку (збитку);
- факторний аналіз фінансових результатів від основної діяльності;
- факторний аналіз фінансових результатів від звичайної діяльності до

оподаткування;

- факторний аналіз надзвичайного прибутку (збитку);
- факторний аналіз чистого прибутку;

3. аналіз ефективності використання прибутку і рентабельності:

- оцінка стимулювання виробництва;
- оцінка стимулювання фінансової діяльності;
- оцінка стимулювання праці;
- інтегральна оцінка стимулювання фінансово-господарської

діяльності;

- оцінка рентабельності реалізованої продукції;
- оцінка рентабельності господарсько-фінансової діяльності;
- оцінка рентабельності капіталу;
- оцінка рентабельності активів;
- факторний аналіз.

Аналіз фінансових результатів підприємства має відповідати певним вимогам і ґрунтуватися на загальних принципах, до яких відносять [12]:

- державний підхід при оцінці економічних явищ, результатів господарювання;

– науковий характер, тобто аналіз має базуватися на положеннях діалектичної теорії пізнання, враховувати вимоги економічних законів розвитку виробництва, використовувати досягнення науково-технічного прогресу і передового досвіду, новітні методи економічних досліджень;

– комплексність аналізу, що потребує охоплення всіх ланок і всебічного вивчення причинних залежностей в економіці підприємства;

– системний підхід до аналізу, коли кожен об’єкт розглядається як складна економічна система, що включає низку елементів, пов’язаних між собою та зовнішнім середовищем певним чином;

– об’єктивність, конкретність, точність. Аналіз має ґрунтуватися на достовірній, перевіреній інформації, яка реально відображає об’єктивну дійсність, а висновки його – бути обґрунтовані точними аналітичними розрахунками;

– дійовий характер, тобто активно впливати на процес виробництва і його результати, своєчасно виявляти прорахунки та використовувати результати аналізу для управління підприємством;

– плановий характер, систематичне проведення аналізу з розподілом зобов’язань щодо виконання аналітичної роботи між виконавцями і контролю за її проведенням;

– оперативний характер, вміння швидко й чітко проводити аналіз, приймати управлінські рішення та впроваджувати їх в життя;

– демократичний характер. Залучення до проведення аналізу широкого кола працівників підприємства забезпечує більш повне виявлення передового досвіду і використання внутрішньогосподарських резервів;

– ефективність аналізу, тобто витрати на його проведення мають давати багатократний ефект.

При аналізі виробництва, показники рентабельності можна об’єднати в наступні групи:

- 1) показники рентабельності продукції;
- 2) показники рентабельності капіталів (активів);

					<i>БЕП 32.03.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		25

3) показники, розраховані на підставі потоків власних грошових коштів.

Перша група показників формується на підставі розрахунків рівнів рентабельності (доходності) по показникам прибутку (доходу), відзначений в звітності підприємства.

Даний показник характеризує прибутковість (доходність) продукції базисного та звітного періоду.

Друга група показників рентабельності формується на підставі розрахунків рівнів рентабельності в залежності від зміни розміру та характеру авансованих коштів:

- всі активи підприємства;
- інвестиційний капітал (сума власних коштів та довгострокових зобов'язань);
- акціонерний (власний) капітал.

Третя група показників рентабельності формується на базі розрахунку рівня рентабельності аналогічно показникам першої та другої груп, однак замість прибутку в розрахунку приймається прибуток грошових коштів.

Всі показники дають уяву про ступінь важливості підприємства забезпечити кредиторів, позичальників та акціонерів власними грошовими коштами в зв'язку з використанням його виробничого потенціалу.

Для розрахунку рівня прибутковості підприємства всі показники рентабельності можуть бути об'єднані в наступні групи:

1. Показники, що розраховуються для оцінки прибутковості діяльності підприємства в цілому. Методика їх розрахунку заснована на застосуванні показників прибутку підприємства або прибутку від реалізації продукції, чистого прибутку (у чисельнику) і показників реалізованої продукції, величини акціонерного капіталу, вкладеного капіталу, власного капіталу, позикового капіталу або сукупного капіталу (у знаменнику).

2. Показники, що розраховуються для оцінки прибутковості продукції, а також використовуваних ресурсів виробництва й витрат. Методика їх

розрахунку також базується на застосуванні показників прибутку підприємства, прибутку від реалізації продукції, чистого прибутку (у чисельнику) і показників сукупних витрат – собівартості, основних засобів, обігових активів, оплати праці, чисельності працівників, виробничих площ і ін.

Найпоширенішими показниками в практиці вітчизняних підприємств є:

1. Показники, що розраховуються для оцінки прибутковості продукції, а також використовуваних ресурсів виробництва й витрат.

– Рентабельність продукції (Рпрод) – це відношення загальної суми прибутку до витрат виробництва й реалізації продукції (відносна величина прибутку, що припадає на 1 грн. поточних витрат):

$$R_{\text{прод}} = (П / В) * 100 \%, \quad (1.3)$$

де П – загальна сума прибутку, грн;

В – витрати виробництва, грн.

– Рентабельність обороту (Ро) – розраховується як частка від розподілу величини чистого прибутку на обсяг реалізованої продукції:

$$R_o = (Пч / В) * 100 \%, \quad (1.4)$$

де Пч – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, грн;

В – виручка від реалізації продукції, грн.

– Рентабельність виробництва (Рвиробн) – відношення загальної суми прибутку до середньорічної вартості основних засобів і нормованих обігових активів (величину прибутку розраховуючи на 1 грн виробничих фондів):

$$R_{\text{виробн}} = (П / (ОВЗ_{\text{сер}} + ОА_{\text{сер}})) * 100\%, \quad (1.5)$$

де П – сума прибутку, грн.

ОВЗсер – середньорічна вартість основних виробничих засобів, грн;

ОАсер – середньорічні залишки обігових активів, грн.

Показник характеризує ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства, відображаючи при якій величині використаного капіталу отримана величина прибутку.

					БЕП 32.03.001. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		27

2. Показники, що розраховуються для оцінки прибутковості діяльності підприємства в цілому.

– Рентабельність поточних активів ($R_{па}$) визначається за формулою:

$$R_{па} = (Пч / ПА_{сер}) * 100\%, \quad (1.6)$$

де $Пч$ – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, грн;

$ПА$ – середня величина поточних активів, грн.

– Рентабельність власного капіталу ($R_{вк}$) визначається за формулою:

$$R_{вк} = (Пч / ВК_{сер}) * 100\%, \quad (1.7)$$

де $Пч$ – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, грн;

$ВК_{сер}$ – середня величина власного капіталу за період, грн.

– Рентабельність інвестованого капіталу ($R_{ік}$) визначається за формулою:

$$R_{ік} = (П / ІК_{сер}) * 100\%, \quad (1.8)$$

де $П$ – прибуток від інвестування капіталу, грн;

$ІК_{сер}$ – середня величина інвестованого капіталу, грн.

Рентабельність основних засобів ($R_{оз}$) визначається за формулою:

$$R_{оз} = (П / ОЗ_{сер}) * 100\%, \quad (1.9)$$

де $П$ – прибуток від роботи основних засобів, грн;

$ОЗ_{сер}$ – середньорічна вартість основних засобів, грн.

1.3. Шляхи підвищення прибутковості підприємства

На будь-якому підприємстві необхідна діяльність з управління прибутком – це процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

Головною метою підвищення прибутку підприємства є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

					БЕП 32.03.001. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		28

- Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є:
- забезпечення максимізації прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі;
 - забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується та допустимим рівнем ризику;
 - забезпечення високої якості прибутку, що формується;
 - забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства;
 - підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді;
 - забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності;
 - підтримка інвестиційної привабливості підприємства та інші.

До основних задач управління розподілом прибутку підприємства також можна віднести:

- забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності зі задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді;
- забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства.

До об'єктів системи управління прибутком відносять:

1. управління формуванням прибутку;
2. управління розподілом та використанням прибутку.

Управління прибутком спрямовано на збільшення доходів підприємства; зменшення витрат; формування та реалізацію ефективної податкової політики та оптимальний розподіл прибутку.

Збільшення доходів підприємства можливе за рахунок розширення ринків збуту продукції та освоєння виробництва нових видів продукції. Але зростання доходів за рахунок підвищення ціни реалізації продукції можливе лише при освоєнні нових видів продукції, що користуються підвищеним попитом у споживачів. При збільшенні обсягів реалізації продукції, як

правило, ціна реалізації зменшується, а вигоду підприємство отримує переважно за рахунок зростання загального обсягу виручки від реалізації.

Зростання доходів підприємства насамперед забезпечується ефективною маркетинговою політикою та розробкою нових перспективних видів продукції, на які очікує споживач.

Однак і маркетингові дослідження, і науково-технічні розробки потребують значних витрат, тому менеджери підприємства повинні знаходити оптимальне співвідношення між розміром таких витрат та можливою вигодою в результаті збільшення доходів, поліпшення конкурентної позиції підприємства на ринку, зростання його економічного потенціалу та фінансової стійкості. Для цього необхідно розробляти стратегії розширення виробництва, освоювати нові перспективні напрями діяльності та складати відповідно до цих стратегій бізнес-плани.

Зменшення витрат полягає насамперед у проведенні аналізу витрат. Аналізу підлягають склад та структура операційних витрат, зокрема виробнича собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут, основні складові виробничої собівартості, а також позаопераційні витрати. В результаті аналізу виявляють резерви скорочення матеріальних витрат, витрат на оплату праці робітників безпосередньо зайнятих на виробництві та працівників апарату управління.

Формування та реалізація ефективної податкової політики сприяє зниженню податкового тиску, зменшенню обсягу податкових платежів, а тому збільшенню обсягу фінансових ресурсів, що залишаються в розпорядженні підприємства та можуть бути використані для його подальшого розвитку. Оскільки податок на прибуток, з одного боку, є одним із основних податків, які сплачує підприємство, а з другого, – найбільш регульованим із боку підприємства, управління податками полягає переважно у формуванні ефективної політики щодо сплати податку на прибуток.

					<i>БЕП 32.03.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		30

У процесі управління прибутком велике значення має не тільки максимізація прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, а й оптимальний його розподіл та використання. Підприємство, яке отримує стабільний прибуток, має забезпечувати за його рахунок стійке економічне зростання. Підприємство, яке не може збільшити за рахунок прибутку свій економічний потенціал, неефективно управляє процесами розподілу та використання прибутку, а саме і неефективно управляє прибутком в цілому.

Фінансова політика підприємства визначає в яких пропорціях і на які цілі буде використано прибуток. Частина прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків, може бути спрямована на виплату дивідендів власникам-акціонерам та на інші цілі, не пов'язані з його фінансово-господарською діяльністю.

Прибуток займає одне з центральних місць у загальній системі вартісних інструментів управління економікою, оскільки всі вони прямо або опосередковано пов'язані з прибутком, це стосується і кредиту, ціни, собівартості та інших економічних важелів, тому прибуток є одним з основних об'єктів управління фінансового менеджменту.

Важливим фактором прибутку є собівартість продукції. Зниження або підвищення витрат виробництва робить великий вплив на розмір прибутку.

Для успішного розвитку підприємства та забезпечення ефективності діяльності необхідно постійно шукати шляхи підвищення його прибутковості. Дуже важливим моментом у діяльності підприємства є виявлення та кількісне вимірювання впливу факторів на показники прибутковості підприємства, пошук резервів зростання рентабельності роботи підприємства та обґрунтування і розробка заходів щодо використання виявлених резервів. Максимізація прибутковості підприємства може бути досягнута за наступними шляхами (таблиця 1.1).

					<i>БЕП 32.03.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		31

Шляхи підвищення прибутковості підприємства

Напрямок	Сутність	Вимоги до реалізації
1	2	3
Кількісні умови		
Збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції	При зростанні обсягів реалізації зросте прибуток за рахунок зниження частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції.	Збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції за рахунок кращого використання трудових ресурсів, основних засобів, обігових активів.
Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції	При зниженні витрат на виробництво та реалізацію продукції зросте сума прибутку.	Зниження собівартості за рахунок більш ефективного використання ресурсів, підвищення технічного рівня виробництва та вдосконалення організації виробництва та праці.
Впровадження економічно обґрунтованих норм	Розробка економічно і технічно-обґрунтованих норм й нормативів призводить до зниження витрат виробництва.	Розробка норм та нормативів запасів сировини, матеріалів готової продукції та інших обігових активів.
Цінова політика підприємства	Необхідно вірно розраховувати ціну продукції, так як висока ціна призводить до скорочення обсягу реалізації, але і низькі ціни ведуть до недоотримання прибутку.	Розробка стратегії ціноутворення, встановлення цін відповідно до ринкових, застосування акцій, знижок тощо.
Якісні умови		
Впровадження досягнень НТП	Впровадження у виробництво удосконаленої техніки та нових технологій дозволить скоротити витрати у розрахунку на одиницю продукції за рахунок збільшення обсягів виробництва та економії на оплаті праці.	Створення автоматизованих систем управління, використання методів вдосконалення та модернізації техніки та технології.
Підвищення якості продукції	Підвищення якості продукції дозволить значно скоротити витрати на виправлення браку та втрати від бракованих виробів, що не підлягають ремонту.	Контроль за якістю продукції, мотивація та надання додаткових стимулів персоналу для скорочення кількості бракованої продукції.
Маркетингова кампанія	Ефективна організація маркетингу дозволяє збільшити обсяги реалізації продукції, та підвищити прибуток підприємства.	Розробка ефективної маркетингової стратегії, що дозволить збільшити споживачів продукції та розширити сегмент ринку.

Рисунок 1.3. Чинники формування стратегії забезпечення підвищення прибутковості підприємства

Фактори внутрішнього середовища можна розділити на виробничі, що безпосередньо пов'язані з основною діяльністю підприємства, і позавиробничі, фактори, що безпосередньо не пов'язані з виробництвом продукції і з основною діяльністю підприємства.

Висновки до розділу 1

Прибуток є кінцевим результатом діяльності підприємства, уявляє собою різницю між чистим доходом і собівартістю продукції та виконує наступні основні три функції: оціночну, розподіляючу та стимулюючу.

У ринковій економіці успішно функціонують лише ті підприємства, що порівнюють свої доходи з витратами і величиною вкладеного капіталу,

випускають конкурентоспроможну продукцію та виробляють такий обсяг продукції, який спроможні реалізувати.

Основними шляхами підвищення прибутковості підприємства можуть бути: виробництво нової та збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок більш повного використання виробничих потужностей підприємства; підвищення ефективності діяльності підприємства з реалізації продукції; скорочення витрат на виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економічне використання сировини, матеріалів, палива, електроенергії, устаткування; зменшення перевитрат фінансових ресурсів на управлінські і комерційні цілі; механізація та автоматизація засобів виробництва продукції; здійснення ефективної цінової політики, що буде диференційована по відношенню до окремих категорій споживачів; дотримання укладених договорів на поставку продукції; проведення ефективної політики в області підготовки та підвищення кваліфікації персоналу; удосконалення рекламної діяльності, підвищення ефективності окремих рекламних заходів; впровадження досягнень НТП, в результаті чого зростає продуктивність праці; звільнення від зайвого і невстановленого устаткування, продавши або здавши його в оренду; зниження собівартості продукції; підвищення ціни реалізації за умови підвищення якості продукції; розширення експорту та інші.

Впровадження в діяльність підприємства сукупності зазначених чинників може забезпечити зростання прибутку та рентабельності, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності діяльності підприємства.

					<i>БЕП 32.03.001. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		35

РОЗДІЛ 2
ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТАН
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
АГРОФІРМА «ЕВРІКА» ТОВ

2.1. Характеристика та аналіз стану зовнішнього середовища

Плодоовочева галузь України та її регіонів розвивається під впливом системи нових екзогенних та ендогенних факторів.

Екзогенні – це чинники розвитку плодоовочевого сектору, що виникли в результаті глобалізації економічного простору, а також сформувалися завдяки прийняттю певних політичних і господарських рішень. У цілому вони несуть як переваги, так і виклики, розкривають можливості експорту плодоовочевої продукції та отримання валютних коштів для інноваційного розвитку.

Ендогенні – це чинники, що формують конкурентоспроможність плодоовочевого сектору в процесі виробництва плодоовочевої продукції [7].

Головною рушійною силою і мотивацією економічного розвитку плодоовочевого сектору України на державному рівні є суспільні інтереси, зокрема: національна продовольча безпека яка визначається факторами стабільності виробництва, наявності ресурсів і доступності ринку; наукова організація державного регулювання конкурентоспроможності плодоовочевого сектору України з використанням єдності політичних, економічних, юридичних, організаційних і технологічних заходів, які спираються на цілісну системну основу.

Недотримання фізіологічно необхідних норм споживання основних стратегічних видів продовольства, до яких відноситься і плодоовочева продукція, фактично формує продовольчу небезпеку, коли існує ризик залишити населення країни на недостатньому рівні споживання стратегічних видів продовольства.

Поняття продовольчої небезпеки кореспондує з ризиками недоотримання фізіологічно необхідних продуктів харчування великими групами населення.

Фактором, що стримує попит на плодоовочевому ринку, є стан розвитку його інфраструктури. Попит на ринку плодоовочевої продукції формується домогосподарствами, харчовою промисловістю, в тому числі в основному плодоовочеконсервною та виноробною, фармацевтичною та парфумерною промисловістю тощо. На попит домогосподарств впливає сукупність соціально-економічних чинників, серед яких найбільш вагомими є розмір їх доходу, рівень цін на продукцію, якісні переваги продукції.

Сезонність виробництва є головною особливістю діяльності консервних підприємств, вона проявляється у нерівномірності випуску консервної продукції протягом року. Сезонність переробки сировини не дозволяє підприємствам консервної промисловості суттєво збільшувати обсяги виробництва без залучення додаткових потужностей і є основною причиною низької оборотності обігових активів в плодоовочеконсервній галузі.

З усіх видів плодоовочевого консервування в Україні найбільш розповсюджено виробництво соків, консервованих овочів (огірки, томати, горошок, кукурудза, бобові та інші).

Сьогодні розвиток підприємств переробки даної галузі залежить від багатьох, як внутрішніх, так і зовнішніх чинників: високої конкуренції, зростання попиту, коливання цін на продукцію, кліматичних умов, характеристик товарів та потенціалу самого підприємства.

Населення країни почало відходити від консервування таких видів продукції як: горошок, кукурудза, бобові, гриби, овочева ікра та інші, завдяки цьому, збільшився попит і виробники почали розширювати свої сегменти ринку. Стабільній попит дозволив виробникам купувати нові виробничі потужності, з цього повстала головна проблема – сировина, виробники вирішують це завдяки зворотній інтеграції.

					БЕП 32.03.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		37

До кризи плодоовочева галузь України мала динамічний розвиток, з одного боку було реальне зростання доходів населення, а з іншого – зменшення обсягів домашнього консервування.

Плодоовочеконсервну галузь потрібно розглядати на державному рівні, тому що, якщо дорослі громадяни деколи можуть і обійтися без вітамінів, то дітям, хоч у такому вигляді, вітаміни потрібні завжди для їх подальшого розвитку в здорових, сильних та розумних людей у майбутньому з повноцінним організмом та здібностями.

Постійний попит на консервовані помідори, огірки, гриби, кукурудзу та зелений горошок зумовлює зростання обсягів їх виробництва. Але за умов нинішньої ринкової економіки України, торговельним посередникам вигідніше закупляти консервовані овочі за кордоном, ринок підприємств, які займаються консервуванням овочів в Україні розвинуте недостатньо.

Українська консервна промисловість має достатні виробничі потужності, але рівень їх використання складає не більше ніж 25%, так як є проблема недостатнього забезпечення сировиною та слабка матеріально-технічна база.

За даними Державної статистики України [21], середньомісячна потреба в овочах в Україні становить 6 кг картоплі на особу та 8,7 кг інших овочів, включаючи баштанні. При цьому відмічено, що в сільській місцевості овочів споживають більше, ніж в міській.

Фактичний рівень споживання консервної продукції складає 8,6 умовних банок при 48,8 необхідних (за розрахунками МОЗ України) [21], тобто виконання норми становить 17,6 %.

З урахуванням середньомісячних даних внутрішнього споживання овочів, річна потреба українця складає: 72 кг/особу картоплі та 104,4 кг/особу інших овочів і баштанних.

Для порівняння, річні обсяги споживання інших продуктів становлять: хліба 96 кг, яєць 228 кг, м'яса, м'ясопродуктів і сала 62,4 кг, молока і

молокопродуктів 226,8 кг, риби та рибопродуктів 16,8 кг, фруктів і ягід 44,4 кг.

Сучасні вимоги споживання і виробництва консервів за обсягом і асортиментом також не задовольняють попит населення та бажання покупців щодо зовнішнього вигляду продукції, а саме: маркуванню, етикетки та упаковки.

Раціональні норми харчування, визначені МОЗ України, населення країни має споживати на одну особу 161 кг овочів за один рік.

За даними Державної служби статистики України [21], у 2021 році збільшується споживання картоплі та плодів, ягід і винограду, а споживання овочів зменшується (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Споживання продуктів харчування (на одну особу за рік, кг)

Рік	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Картопля	135,4	135,6	129	138	144	143,4	139,4	135,7	134	161
Овочі та баштанні продовольчі культури	101,7	120,2	144	161	163	159,7	163,9	164,7	164	160
Плоди, ягоди та виноград	29,3	37,1	48	51	48	52,8	57,8	58,7	56,5	58,5

Джерело: розроблено автором.

Згідно з даними Державної служби статистики України [20] за 2008-2021 рр., на одну особу припадає в середньому всього лише близько 3 кг на рік консервованих овочів, у той час як у США – 53 кг.

В секторі консервування овочів та фруктів в Україні працює 335 підприємств, які забезпечують роботою близько 19 тисяч осіб, але в останні роки спостерігається зниження виробництва майже усіх видів консервованих продуктів (таблиця 2.2) [2].

Таблиця 2.2

Кількість виробленої промислової продукції в Україні

	2011	2013	2015	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Сік томатний, млн л	72,4	66,5	44,1	44,2	47,3	45,4	41,8	37,3
Сік яблучний, млн л	108	175	86,1	74,0	106	101	53,6	97,6

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Суміші соків фруктових та овочевих, млн л	315	272	189	187	184	189	170,8	198,4
Сік якогось одного фрукта або овочу, незброджений та без додавання спирту (крім апельсинового, грейпфрутового, ананасового, томатного, виноградного та яблучного соків) неконцентрований, млн л	102	156	67,2	69,9	75,8	70,8	66,1	76,3
Горох консервований без додавання оцту чи оцтової кислоти (крім страв готових овочевих), тис. тонн	16,9	16,1	15,9	11,8	11,9	12,5	13,2	14,8
Пюре та паста томатні концентровані, тис. тонн	74,3	56,1	94,2	113	112	108	128,2	129,5
Кукурудза цукрова консервована або оброблена (крім страв готових овочевих та цукрової кукурудзи сушеної, замороженої або консервованої з додаванням оцту чи оцтової кислоти), тис. тонн	13,8	11,6	14,0	14,2	16,6	14,6	11,8	16,8
Овочі (крім картоплі), фрукти, горіхи, гриби та частини рослин їстівні інші, приготовлені чи консервовані з додаванням оцту чи оцтової кислоти, тис. тонн	53,4	42,7	25,3	29,3	29,7	31,2	27,3	33,7
Джем, мармелад, пюре, желе, конфітюри, повидло, варення, з інших плодів і горіхів, піддані тепловому обробленню (крім продуктів гомогенізованих), тис. тонн	59,4	65,6	46,1	44,4	63,2	57,1	49,4	56,3

Джерело: розроблено автором.

На українському ринку присутня така консервована продукція, як: соки, нектари, морси, коктейлі та напої з додаванням соку, вони відрізняються один від одного відсотковим вмістом натурального соку. В Україні соки виробляють двома способами: відновленням з концентрату або прямим віджиманням. На сьогодні близько 80% соку, що реалізується в роздрібних мережах, розлите в упаковку Tetra-Pak.

В останні роки підприємства підняли ціни через війну, зростання виробничих витрат, девальвації гривні, зростання цін на імпорتنі

концентрати, тому і виробництво соків демонструє негативну тенденцію, але в останні роки налагоджуються поставки соку в нові країни, а також розвивається експорт по раніше існуючим напрямкам.

За даними Української асоціації бізнесу й торгівлі (UBTA) [22], овочі займають всього 0,5% в українському аграрному експорті. В останні роки Україна експортує овочі до 96 експортних ринків. Але після російського вторгнення в Україну ситуація змінилася. Задля забезпечення внутрішніх потреб населення держава призупинила експорт соціально важливих продуктів, в тому числі і овочів. На світовому ринку українськими овочі реалізують 400 експортерів. У 2011 році сума експорту овочів склала 175 млн дол, при імпорті 231 млн дол, потім вона зростала до найбільшого показника за останнє десятиліття у 2013 р. 189 млн дол, при імпорті 296 млн дол. Після чого сума експорту почала зменшуватись і у 2015 р. досягла свого антирекорду 83 млн дол, при імпорті 113 млн дол.

Не зважаючи на невелику частку овочів в аграрному експорті (0,5%), виручка з них суттєва [21]. За десятирічний період до 2020 р. в Україні експорт овочів у натуральному виразі збільшився до 528 тис. тонн, а в грошовому до 263 млн дол, водночас зросла і частка імпорту овочів до 516 тис. т. і до 167 млн дол у грошовому вимірі.

Минулого року доля експорту картоплі в Україні зросла до 4,01 млн дол, що більше, ніж в 4 рази порівняно до 2020 р. Найбільшу частку закупила Білорусь (3,2 млн дол), решту Азербайджан і Молдова. При цьому мав місце бути імпорту картоплі до України на рівні втричі нижчому за показник 2020 р., 42,25 млн дол. Найбільшу частку імпорту склала продукція з Польщі (на 15,72 млн дол), Нідерландів (4,93 млн дол) та Німеччини (4,07 млн дол). Загалом же за минулий 2021-й за експорт овочів Україна виручила близько 198 млн дол, імпортувала при цьому на понад 250 млн дол.

За даними Державної митної служби [22], сумарна частка експорту у грошовому вимірі за січень-лютий 2022 р. становить 29,5 млн дол, імпорту 55,2 млн дол. Частка експорту за видами продукції в грошовому вимірі

					БЕП 32.03.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		41

склала: 2,09 млн дол (картопля), 0,44 млн дол (помідори), 0,07 млн дол (цибуля і цибулинні овочі), 0,67 млн дол (капуста), 0,05 млн дол (морква, буряк та інші коренеплідні овочі), 1,03 млн дол (огірки) тощо.

Значно перевищив частку експорту в грошовому вимірі імпорт. Так, зокрема, до України були поставлені помідори на суму \$12,5 млн, цибулинні овочі (3,2 млн дол), капустяні (4,7 млн дол), коренеплідні (1,9 млн дол) і огірки (9,7 млн дол).

В першому кварталі 2022 року імпорт в грошовому вимірі всіх позицій крім картоплі та сушених овочів суттєво перевищив експорт. Загалом у 7,5 разів. Для порівняння, імпорт овочів за весь 2021 р. у грошовому вимірі перевищив експорт в 4,5 разів.

В натуральному вимірі імпорт овочів у січні та лютому перевищив експорт в 4 рази та склав 55,6 тис. т. Найбільше до України було імпортовано помідорів 14,3 тис. тонн. Крім того, 811,5 тонн картоплі, 5,03 тис. тонн цибулинних овочів, 6,6 тонн капусти, 9,8 тис. тонн огірків тощо.

Серед овочів, експорт яких перевищив імпорт картопля (в 15 разів або 10,1 тонн). Найменше з України в січні-лютому експортували салату-латуку, сушених овочів та коренеплідних. Загалом на експорт було відправлено 13,9 тис. тонн овочів.

Сума експорту у 2021 р. в натуральному вимірі становила 112,9 тис. тонн за рік, імпорту 415,9 тис. тонн, що в 3,7 разів більше. Традиційно найбільше експортували картоплю, цибулинні овочі, коренеплідні (морква, буряк тощо) і бобові, що становить 72,4% всіх експортованих овочів. Імпортували найбільше картоплю і помідори (67,3% всіх імпортованих овочів).

Овочівництво впродовж останніх років загалом характеризується порівняно стійким рівнем посівних площ і обсягів виробництва продукції. Адже ця галузь сільського господарства традиційно орієнтована на забезпечення внутрішнього продовольчого ринку та менш залежна від цінової політики та зовнішньої кон'юнктури.

Українськими компаніями було імпортовано 182 тис. тонн цитрусових вартістю 129 млн дол та 174 тис. тонн бананів вартістю 96 млн дол.

Найбільші частки у вітчизняному імпорті фруктів мають: Туреччина – 19,9%, Еквадор – 17,1%, Єгипет – 10%, Коста-Ріка – 6,9%, Іспанія – 5,3%, Греція – 4%, Колумбія – 3,3%.

Валовий збір, посівна площа та урожайність з 1 га культур плодових та ягідних за 2010 – 2021 роки представлено у таблиці 2.3 [21].

Таблиця 2.3

Валовий збір, посівна площа та урожайність культур плодових та ягідних за 2010 – 2021 роки

	Валовий збір, тис. тонн	Посівна площа, тис. га	Урожайність з 1 га, ц.
2010	1745,42	223,2	78,2
2012	1829,03	221,7	82,5
2013	2171,43	209,8	103,5
2014	1998,25	209,9	95,2
2015	2152,7	206	104,5
2016	2004,37	196,7	101,9
2017	2046,54	198,5	103,1
2018	2568	200	128,4
2019	2119	225	108,1
2020	1942,59	202	96,2
2021	2235	217	103

Джерело: розроблено автором.

Загальна посівна площа під овочами у 2021 р. була 3320,1 тис. га, з них: 1283,1 тис. га відведено під картоплю, 452,8 тис. га було зайнято під овочами відкритого ґрунту (помідори, капуста, огірки, цибуля та ін.), 46,2 тис. га під баштанними культурами та 1538 тис. га під кормовими овочами.

За регіонами у 2021 році найбільші посівні площі під овочами в сезоні були в областях поліської та лісостепової зон: Житомирській, Вінницькій, Львівській, Чернігівській, Київській, Полтавській, Рівненській, Хмельницькій, Харківській та Волинській областях, де площі сягнули за 150 тис. га. Зокрема в Житомирській, Вінницькій та Львівській областях 286,3 тис. га, 240 тис. га та 204,9 тис. га відповідно.

Трійкою лідерів за обсягами посівних площ під картоплею були Вінницька, Житомирська та Львівська області (23% посівних площ). За обсягами посівних площ картоплі переважають західні області, що вказує на тенденцію територіального зміщення виробництва овочів в останні десятиліття.

За обсягами посівних площ під овочами відкритого ґрунту лідерські позиції займали Львівська, Херсонська, Дніпропетровська, Київська та Харківська області (40,6% від повного об'єму в категорії). За виробництвом кавунів і динь традиційним лідером була і є Херсонська область (19,9 т або 43,1% від всього обсягу баштанних культур в Україні).

Посівні площі під картоплею у 2021 році збільшилися в 10 областях порівняно до 2020 р., але незначно, на рівні від 0,1 до 3%. Але значно скоротилися (від 2,9 до 9%) у Сумській, Вінницькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Луганській, Тернопільській, Харківській, Чернігівській та Хмельницькій областях.

Суттєве зростання посівних площ (від 7,2 до 15,6%) овочів відкритого ґрунту у 2021 р. відбулося в 4 областях (Вінницька, Донецька, Івано-Франківська, Київська), зменшення (від 5,2% до 18,3%) у 8 областях.

Значне збільшення посівних площ під баштанними культурами у 2021 р. відносно 2020-го відмічене у Вінницькій (на 10,7%) та Івано-Франківській (на 62,2%) областях. Значно знизилася площа під баштанними у Хмельницькій області на 36,9%.

У розрізі культур дещо збільшилися площі у 2021 р. під перцем стручковим гірким (на 0,4%), огірками (на 0,2%), гарбузами й кабачками столовими (на 7,8%) та цибулею (на 0,4%). На 14% скоротилася посівна площа під горохом.

У категоріях господарств, суттєве збільшення посівних площ під овочами у 2021 р. традиційно відбувалося на підприємствах. Так, зокрема, площі під картоплею на підприємствах зросли до 111% порівняно до 2021 р., під перцем стручковим солодким і гірким до 116,2% та 325,5% відповідно,

					БЕП 32.03.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		44

(таблиця 2.4). При цьому в останні роки немає чіткої тенденції, у 2020 році обсяги врожаю впали до 199,9 центнерів з 1 га, а у 2021 зросли до 215 ц.

Таблиця 2.4

Валовий збір, посівна площа та урожайність овочів за 2010 – 2021 роки

	Валовий збір, тис. тонн	Посівна площа, тис. га	Урожайність з 1 га, ц
2010	8122	465	174
2012	10017	498	199
2013	9873	488	200
2014	9638	467	208
2015	9214	446	206
2016	9415	447	211
2017	9286	445	208
2018	9440	439	214
2019	9688	452	214
2020	9113,73	455,8	199,9
2021	9935	462,1	215

Джерело: розроблено автором.

Можна казати, що все таки характерною ознакою овочівництва в останні роки є зростання посівних площ та підвищення врожайності з 1 га.

Ціни на овочі та фрукти на українському ринку коливаються та змінюються в залежності від сезону, в останній період продовжують зростати: ціни на капусту від 9% до 25%, моркву, буряк і цибулю на 20%, а на картоплю на 25%. Причинами такого зростання цін є низький врожай та притримання продукції фермерами, через що змінюється ціна та іде конкуренція з імпортною продукцією.

Важливими точками просування овочів та фруктів є супермаркети та гіпермаркети. В українських супермаркетах категорія «овочі та фрукти» займає від 6 до 14 % продажів асортименту, у період зима-весна цей показник знижується до 6 %, а влітку-восени зростає до 14 %. Сезонність в овочах і фруктах виражена дуже яскраво, тому цей показник варіюється.

На частку категорії «овочі та фрукти» впливають продажі з присадибних господарств. Влітку і на початку осені конкуренцію створюють місцеві присадибні господарства, частка овочів і фруктів в обороті не піднімається вище 7%. Взимку вартість вітамінного асортименту зростає,

відповідно, змінюється структура споживання і майже вдвічі збільшується частка в товарообороті. У мережі «Сільпо» імпортна продукція в категорії «овочі та фрукти» займає в грошовому вимірі до 60%, близько 40% – в натуральному обсязі. Частка української продукції залежить від сезонності, коли відбувається значне збільшення обсягів продажу локальних фруктів і овочів та ритейлер намагається здійснювати повний перехід з імпоротної на вітчизняну продукцію [8].

Основними проблемами, що стримують розвиток плодоовочеконсервної галузі в останні роки можна виділити наступні:

– низький технологічний рівень виробництва і високий ступінь зносу основних виробничих засобів. Сьогодні різко зріс попит на консервовану продукцію в яскравій сучасній упаковці невеликої ємності, високої якості, яку можна робити тільки на сучасному обладнанні, але існуючі в даний час технологічні процеси є, як правило, високоенерговитратними зі значною часткою ручної праці;

– гострий брак обігових активів і відсутність можливостей ефективного кредитування, що не дозволяє підприємству розширювати обсяги виробництва та робить проблемою збереження наявних обсягів переробки, оскільки період оборотності грошових активів в консервній промисловості досить високий і становить від 3 до 9 місяців;

– низьке завантаження виробничих потужностей (20-30%) і неритмічна поставка сировини на переробку. Несвоєчасна оплата за поставлення на переробку сировини – ще один з факторів, які негативно впливають на поставку товарів виробниками фруктів на переробні підприємства;

– наявність кадрового дефіциту. Щорічно потреба в залученні додаткової робочої сили в сезон масової переробки фруктів, овочів та плодів складає близько 400 осіб. Сезонність галузі накладає свій відбиток на взаємовідносини між роботодавцями та робітниками, багато підприємств галузі в міжсезоння простоюють, а тимчасовий характер роботи та низький

рівень заробітної плати не влаштовує висококваліфіковані кадри, та є потреба у фахівцях вищого та середнього рівня.

Незважаючи на проблеми, плодоовочеконсервна галузь в Україні розвивається і розширюється асортимент овочевої продукції, яка успішно реалізується.

Незважаючи на те, що в Одеській області є багата сировинна база і область є найбільшою зоною товарного овочівництва, частка овочевопереробній галузі в загальному обсязі харчової промисловості з року в рік зменшується і складає всього 5,3 %, а в обсязі виробництва промислової продукції області – 0,5 %.

2.2. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища підприємства

Агрофірма «Евріка» ТОВ засновано в 1988 році на півдні України в Одеській області, основним напрямком діяльності є вирощування овочів. Виключно сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, вигідне географічне положення і професіоналізм команди дозволили поступово збільшити масштаби і освоїти нові напрямки діяльності. Підприємство розташоване в безпосередній близькості до портів і логістичних центрів, що дає можливість мінімізувати транспортні витрати [20].

Сьогодні Агрофірма «Евріка» ТОВ є вертикально інтегрованою агропромисловою компанією, яка на площі більше 3000 га зрошуваної землі вирощує овочі, зернові та технічні культури і здійснює переробку овочів і зернобобових культур.

Агрофірма «Евріка» ТОВ успішно працює з переробки овочевої продукції вже більш 30 років, має торгову марку – «З бабусиної грядки», керівник – Білий М. І. Адреса фірми: 67840, Одеська область, с. Молодіжне, вул. Заводська, 20, на підприємстві працює близько 100 осіб.

Завод має власну сировинну базу, все вирощується на полях 1,7 тис. га. трьох агрофірм: «Злагода», «Агросвіт» та «Евріка».

					<i>БЕП 32.03.002. КРБ</i>	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		48

В Белгород-Днестровське в селі Молодіжне орендують 300 га для вирощування томатів, 300 га для зеленого горошку, 150 га для цибулі і 200 га для картоплі.

Агрофірма «Евріка» ТОВ – один з лідерів консервного виробництва в Одеській області, її діяльність включає наступні два напрями: рослинництво і переробка овочів.

Місія підприємства – виробництво корисної, смачної продукції за приємними цінами. Основними пріоритетами виступає: забезпечення потреби населення у вітамінних продуктах, створення нових робочих місць і впровадження нових технологій у виробництво.

Агрофірма має два напрями діяльності: вирощування овочевої продукції (буряк, капуста, горошок, картопля, морква, огірки, томати, цибуля, кабачки і інше) та виробництво консервованої продукції і продуктів квашення (томати і томатна паста, зелений горошок і квасоля, аджика, ікра кабачкова, соки томатний, морквяний, гарбузовий і ін.).

Консервний цех підприємства середньої потужності: випускає 30 мільйонів облікових банок в рік. Переробляє зелений горошок, томати, огірки, квасолю, яблука, перець, в зимовий сезон – капусту, баклажани. Переробка томатів досягає 500 тонн в добу, зеленого горошку до 1000 тонн в добу.

На виробництві переробляються зелений горошок, томати, огірки, кабачки, перець, баклажани, в зимовий період – капуста, морква, квасоля і нут. Обсяг переробки томатів досягає до 500 т на добу, зеленого горошку – до 100 т на добу, огірків – до 20 т на добу. Підприємство працює тільки з власною сировиною [20].

Підприємство використовує передові технології, але свій потенціал використовує лише наполовину, бо ще не може сповна забезпечити віддачу кожного гектара землі, кожного співробітника заводу, а також наявних в розпорядженні сучасних технологій.

Фінансово-економічна криза та війна на території країни змусила керівництво переглянути інвестиційні програми, та відмовитися від будівництва нових складів і сховищ, перенести на перспективу придбання нової техніки, оскільки при існуючих схемах кредитування вирішити це питання зараз неможливо.

Реалізацію продукції Агрофірма веде через мережу власних дистриб'ютерів, які охоплюють схід, південь і центр України. На території заводу є магазин роздрібної торгівлі та планується відкрити додаткові торговельні точки як по Одеської області, так і по всій Україні.

Для кінцевих споживачів Агрофірма виробляє натуральні овочеві консерви, овочеві соки, соуси і томатну пасту під ТМ «З бабусиної грядки», яка широко представлена в Україні, і в обмежених кількостях представлена на ринках Європи, Північної Америки, і Середнього Сходу. Для ринку виробляють асептичну томатну пасту, асептичні пюре з моркви, гарбуза, кабачків.

На сьогодні завод пропонує наступний асортимент консервів [20]:

- томатні продукти: аджика, томатна паста;
- консерви мариновані, натуральні: огірки, горошок зелений;
- соки: томатний сік, гарбузовий сік, морквяний сік;
- закуочні консерви: квасоля, гумус, нут консервований, ікра кабачкова.

Консервування торгової марки «З бабусиної грядки» проводиться за класичною технологією – без використання синтетичних консервантів, барвників, ароматизаторів, ГМО.

Крім того, вирощують зернові культури – пшеницю і ячмінь, технічні – соняшник і рапс, бобові – горох, сочевицю, нут.

На зовнішній ринок Агрофірма пропонує: консервовану продукцію; зернобобові культури: горохова крупа, нут, сочевиця; асептичні пасту і пюре.

Основними принципами роботи є прозорість ведення діяльності,

					БЕП 32.03.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		50

Підприємство має достатню виробничу потужність, але рівень її використання низький, приблизно на рівні 30 %, про що свідчать значення коефіцієнтів використання виробничої потужності.

Аналіз структури виробленої продукції представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Структура виробництва продукції

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, тонн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	тонн	%
Горох консервований без оцту	573,9	665,45	30	32,6	91,55	2,6
Капуста квашена консервована	38,26	40,83	2	2	2,57	0
Квасоля консервована без додавання оцту	439,99	265,36	23	13	-174,63	-10
Пюре та паста томатні концентровані	860,85	1069,62	45	52,4	208,77	7,4
Усього	1913	2041,25	100	100	128,25	-

З таблиці 2.7 бачимо, що у попередньому та звітному роках найбільшу питому вагу в структурі виробництва займають горох консервований без оцту та пюре та паста томатні концентровані. У звітному році відбулось збільшення виробництва продукції підприємства на 128,25 тонн, при цьому структура виробництва зазнала незначних змін.

У таблиці 2.8 запропонуємо аналіз обсягу реалізації продукції.

Таблиця 2.8

Співвідношення обсягу реалізованої продукції та виробленої продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол	відн
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	87421,67	113179,31	25757,64	0,29
2. Обсяг реалізованої продукції (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	162957	138175	-24782	-15,21
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	75535,33	24995,69	-50539,64	-66,91

У попередньому та звітному роках підприємство реалізувало більше продукції ніж виробило, тобто продукція має попит, але у звітному році обсяг реалізації знизився.

У таблиці 2.9 представимо аналіз динаміки основних засобів (ОЗ) підприємства.

Таблиця 2.9

Зміна наявності основних засобів і їх динаміка

Основні засоби	Наявність на початок року	Надійшло у звітному році		Вибуло у звітному році		Наявність на кінець року	відхилення	
		Усього	У т.ч. уведено в дію нових ОЗ	Усього	У т.ч. ліквідовано		абсол	відн
Попередній рік								
Усього ОЗ у т.ч.	80620	10001	5752	1650	863	88971	8351	10,36
ОЗ основного виду діяльності	80620	10001	5752	1650	863	88971	8351	10,36
ОЗ інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-
Звітний рік								
Усього ОЗ у т.ч.	88971	19228	18726	6294	4895	101905	12934	14,54
ОЗ основного виду діяльності	88971	19228	18726	6294	4895	101905	12934	14,54
ОЗ інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-	-	-

Структуру основних засобів підприємства за два роки складають основні засоби основного виду діяльності, у попередньому році вартість основних засобів на кінець року збільшилась на 8351 тис. грн, а у звітному році збільшення вартості основних засобів склало 12934 тис. грн.

Значення коефіцієнтів динаміки основних засобів розрахуємо у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники оновлення, введення і вибуття основних засобів

Коефіцієнт	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Оновлення основних засобів	0,11	0,19	0,08
Оновлення ОЗ основного виду діяльності	0,11	0,19	0,08

Продовження табл. 2.10

Введення основних засобів	0,06	0,18	0,12
Введення ОЗ основного виду діяльності	0,06	0,18	0,12
Вибуття основних засобів	0,02	0,07	0,05
Вибуття ОЗ основного виду діяльності	0,02	0,07	0,05

У попередньому та звітному роках значення коефіцієнту оновлення основних засобів більше, ніж значення коефіцієнтів введення основних засобів. На низькому рівні знаходиться коефіцієнт вибуття, тобто оновлення основних засобів на підприємстві здійснюється при неповній заміні старих та зношених засобів та призводить до накопичення застарілого обладнання, що стримує зростання економічної ефективності використання основних засобів.

Під структурою основних засобів розуміють співвідношення окремих груп основних засобів, аналіз зміни якої за видами економічної діяльності представимо у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Зміна структури основних засобів

Основні засоби	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
Попередній рік						
Усього ОЗ у т.ч.	80620	100	88971	100	8351	-
ОЗ основного виду діяльності	80620	100	88971	100	8351	-
ОЗ інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-
Звітний рік						
Усього ОЗ у т.ч.	88971	100	101905	100	12934	-
ОЗ основного виду діяльності	88971	100	101905	100	12934	-
ОЗ інших видів діяльності	-	-	-	-	-	-

У структурі основних засобів підприємства як у попередньому, так і звітному роках 100% це основні засоби основного виду діяльності.

Розрахунок показників технічного стану основних засобів запропонуємо у таблиці 2.12.

Зміна технічного стану основних засобів

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
1	2	3	4
Попередній рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	80620	88971	8351
2. Зношення, тис. грн	73910	78019	4109
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	42926	43277	351
4. Коефіцієнт придатності	0,532	0,486	-0,046
5. Коефіцієнт зношення	0,917	0,877	-0,04
Звітний рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	88971	101905	12934
2. Зношення, тис. грн	78019	81178	3159
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	43277	46576	3299
4. Коефіцієнт придатності	0,486	0,457	-0,029
5. Коефіцієнт зношення	0,877	0,797	-0,08

В звітному році в порівнянні з попереднім первісна вартість основних засобів збільшилася на 12934 тис. грн, коефіцієнт зношення у попередньому та звітному роках знаходиться на досить високому рівні 0,877 та 0,797 відповідно, можна казати, що відбувається старіння основних засобів, які підприємство майже не оновлює.

Ефективність використання основних засобів характеризується рівнем фондівіддачі та фондоємності, що представлено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ та акцизного податку) (ППп), тис. грн	87421,67	93282,53	5860,86
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності (ОЗ), тис. грн	84795,5	95438	10642,5
3. Фондовіддача (Фв), грн/грн	1,03	0,977	-0,053
4. Фондоємність (Фє), грн/грн	0,97	1,023	0,053

Ефективність використання основних засобів основного виду діяльності у звітному році знизилася на 0,053 грн. Фондоємність основних

засобів основного виду діяльності зростає на 0,053 грн у розрахунку на 1 гривню виробленої продукції, що також свідчить про зниження ефективності використання основних засобів основного виду діяльності.

Для аналізу впливу зміни фондівддачі і вартості основних засобів основного виду діяльності на відхилення обсягу виробництва продукції складаємо таблицю 2.14.

Таблиця 2.14

Вплив зміни фондівддачі і вартості основних засобів основного виду діяльності на відхилення обсягу виробництва продукції

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			Усього	У т.ч. за рахунок	
				ОЗ	ФВ
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	87421,67	93282,53	5860,86	10961,78	-5100,92
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	84795,5	95438	10642,5	10961,78	-
3. Фондовіддача, грн/грн	1,03	0,977	-0,053	-	-5100,92

У звітному році середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності збільшилась на 10961,78 тис. грн, фондівддача зменшилась на 0,053 грн.

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності та фондівддачі.

Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi(\text{ОЗ})$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{ОЗ}) = (\text{ОЗ}_3 - \text{ОЗ}_\Pi) * \text{ФВ}_\Pi, \quad (2.1)$$

$$\Delta\Pi\Pi(\text{ОЗ}) = (95438 - 84795,5) * 1,03 = 10961,78 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни фондівддачі на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi(\text{ФВ})$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{ФВ}) = \text{ОЗ}_3 * (\text{ФВ}_3 - \text{ФВ}_\Pi), \quad (2.2)$$

$$\Delta\Pi\Pi_{\Pi}(\Phi B) = 95438 * (0,977 - 1,03) = - 5100,92 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi_{\Pi}$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi_{\Pi} = \Delta\Pi\Pi(\text{ОФ}) + \Delta\Pi\Pi(\Phi B), \quad (2.3)$$

$$\Delta\Pi\Pi_{\Pi} = 10961,78 + (-5100,92) = 5860,86 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності призвело до зростання виробництва продукції у порівняних цінах на 10961,78 тис. грн, а зменшення фондів віддачі призвело до зниження випуску у порівняних цінах на 5100,92 тис. грн.

Аналіз складу, структури і динаміки обігових активів представимо у таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Склад, структура і динаміка обігових активів

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення		
	1	2	3	4	5	6	7
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Попередній рік							
Обігові активи, всього (1195)	130974	100	160932	100	29958	-	
Запаси (1100)	120163	91,75	138360	85,97	18197	-5,77	
Поточні біологічні активи (1110)	-	-	-	-	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (1125)	3717	2,84	5114	3,18	1397	0,34	
Дебіторська заборгованість за розрахунками (1130+1135)	113	0,09	145	0,09	32	0,00	
Інша поточна дебіторська заборгованість (1155)	5686	4,34	10909	6,78	5223	2,44	
Поточні фінансові інвестиції (1160)	-	-	-	-	-	-	
Гроші та їх еквіваленти (1165)	1295	0,99	6404	3,98	5109	2,99	
Витрати майбутніх періодів (1170)	-	-	-	-	-	-	
Інші обігові активи (1190)	-	-	-	-	-	-	
Звітний рік							
Обігові активи, всього (1195)	160932	100	153230	100	-7702	-	
Запаси (1100)	138360	85,97	148117	96,66	9757	10,69	
Поточні біологічні активи (1110)	-	-	-	-	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (1125)	5114	3,18	1992	1,30	-3122	-1,88	

$$\Delta\Pi(MB) = (82263,81 - 62371,86) * 1,4 = 27880,93 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни матеріаловіддачі на зміну обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства ($\Delta\Pi(M_B)$) становить:

$$\Delta\Pi(M_B) = MB_3 * (M_{B3} - M_{B\Pi}), \quad (2.5)$$

$$\Delta\Pi(M_B) = 82263,81 * (1,38 - 1,4) = -2123,3 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства становить:

$$\Delta\Pi = \Delta\Pi(MB) + \Delta\Pi(M_B), \quad (2.6)$$

$$\Delta\Pi = 27880,93 + (-2123,3) = 25757,64 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення матеріальних витрат призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах на 27880,93 тис. грн, зменшення матеріаловіддачі призвело до зменшення обсягу виробленої продукції на 2123,3 тис. грн.

Для характеристики руху робочої сили розраховують і аналізують динаміку таких показників як: коефіцієнту обороту по прийому, коефіцієнту обороту по вибуттю, коефіцієнту плинності робочої сили.

Аналіз руху робочої сили представимо у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Показники руху робочої сили

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	332	245	-87
2. Прийнято працівників, осіб	20	14	-6
3. Вибуло працівників, осіб	107	25	-82
З них за власним бажанням, звільнено за угодою сторін, порушення трудової дисципліни та ін., осіб	83	13	-70
4. Коефіцієнт обороту з прийому	0,060	0,057	-0,003
5. Коефіцієнт обороту з вибуття	0,322	0,102	-0,220
6. Коефіцієнт плинності робочої сили	32,23	10,20	-22,02

У звітному році середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу зменшення на 87 осіб, при цьому на роботу було прийнято 20 осіб, а звільнено 107 осіб, з них за власним бажанням 83 осіб.

$$\Delta\Pi\Pi_{\text{П}} = -22908,69 + 28769,55 = 5860,86 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення продуктивності праці позитивно вплинуло на виробництво продукції, воно зросло на 28769,55 тис. грн, зменшення середньооблікової чисельності призвело до зменшення виробництва продукції на 22908,69 тис. грн, що є негативною стороною діяльності підприємства.

Аналіз використання робочого часу представимо у таблиці 2.20.

Таблиця 2.20

Використання робочого часу на підприємстві

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол	відн
1.Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ та акцизного податку) (ПП), тис. грн	87421,67	93282,53	5860,86	6,7
2.Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Чсо), осіб	332	245	-87	-26,21
3. Кількість людино-годин, відпрацьованих всіма працівниками, людино-годин	226017	184736	-41281	-18,27
4. Середня кількість людино-годин, відпрацьованих одним працівником (Ч1р)	680,77	754,02	73,25	10,76
5. Продуктивність праці (Вр1р), тис. грн / ос	263,32	380,75	117,43	44,6
6. Середньогодинний виробіток одного працівника (Вг1р), тис. грн /особа	0,387	0,505	0,12	30,55

У звітному році в порівнянні з попереднім середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу зменшилася на 87 людей, середня кількість людино-годин, відпрацьованих одним працівником, зросла на 73,25 годин, збільшилась продуктивність праці на 117,43 тис. грн, що свідчить про ефективне використання робочої сили.

Методом факторного аналізу розраховуємо вплив зміни середньооблікової чисельності працівників, середньої кількості людино-годин, відпрацьованих одним працівником та середньогодинного виробітку одного працівника на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах.

Вплив зміни середньооблікової чисельності працівників на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi_{\text{П}}(\text{ЧСО})$)

становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{CO}}) = (\text{Ч}_{\text{COЗ}} - \text{Ч}_{\text{COП}}) * \text{Ч}_{\text{ІРП}} * \text{В}_{\text{ГІРП}}, \quad (2.9)$$

$$\Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{CO}}) = (245 - 332) * 680,77 * 0,387 = - 22908,69 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни середнього числа людино-годин, відпрацьованих одним працівником на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{ІР}})$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{ІР}}) = \text{Ч}_{\text{COЗ}} * (\text{Ч}_{\text{ІРЗ}} - \text{Ч}_{\text{ІРП}}) * \text{В}_{\text{ГІРП}}, \quad (2.10)$$

$$\Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{ІР}}) = 245 * (754,02 - 680,77) * 0,387 = 6945,2 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни середньогодинного виробітку одного працівника на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах ($\Delta\Pi\Pi(\text{В}_{\text{ГІР}})$) становить:

$$\Delta\Pi\Pi(\text{В}_{\text{ГІР}}) = \text{Ч}_{\text{COЗ}} * \text{Ч}_{\text{ІРЗ}} * (\text{В}_{\text{ГІРЗ}} - \text{В}_{\text{ГІРП}}), \quad (2.11)$$

$$\Delta\Pi\Pi(\text{В}_{\text{ГІР}}) = 245 * 754,02 * (0,505 - 0,387) = 21798,72 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах становить:

$$\Pi\Pi_{\text{С}} = \Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{CO}}) + \Delta\Pi\Pi(\text{Ч}_{\text{ІР}}) + \Delta\Pi\Pi(\text{В}_{\text{ГІР}}), \quad (2.12)$$

$$\Pi\Pi_{\text{С}} = - 22908,69 + 6945,2 + 21798,72 = 5835,23 \text{ тис. грн.}$$

Величина фонду оплати праці залежить від чисельності персоналу підприємства і середньої заробітної плати одного працівника (таблиця 2.21).

Таблиця 2.21

Вплив зміни чисельності персоналу і середньої заробітної плати одного працівника на зміну фонду оплати праці

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			усього	у тому числі за рахунок	
				Ч _{CO}	ЗП
1. Фонд оплати праці штатних працівників (ФОП), тис. грн	31872	26460	- 5412	- 8352	2940
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Ч _{CO}), осіб	332	245	-87	- 8352	-
3. Середньорічна заробітна плата одного працівника (ЗП), тис. грн	96	108	12	-	2940

Методом факторного аналізу розраховуємо вплив зміни середньооблікової чисельності працівників та середньорічної заробітної плати одного працівника на зміну фонду оплати праці.

Вплив зміни середньооблікової чисельності працівників на зміну фонду оплати праці ($\Delta\text{ФОП}(\text{Ч}_{\text{CO}})$) становить:

$$\Delta\text{ФОП}(\text{Ч}_{\text{CO}}) = (\text{Ч}_{\text{COз}} - \text{Ч}_{\text{COп}}) * \text{ЗПп}, \quad (2.13)$$

$$\Delta\text{ФОП}(\text{Ч}_{\text{CO}}) = (245 - 332) * 96 = - 8352 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни середньорічної заробітної плати одного працівника на зміну фонду оплати праці ($\Delta\text{ФОП}(\text{ЗП})$) становить:

$$\Delta\text{ФОП}(\text{ЗП}) = \text{Ч}_{\text{COз}} * (\text{ЗПз} - \text{ЗПп}), \quad (2.14)$$

$$\Delta\text{ФОП}(\text{ЗП}) = 245 * (108 - 96) = 2940 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну фонду оплати праці становить:

$$\Delta\text{ФОП} = \Delta\text{ФОП}(\text{Ч}_{\text{CO}}) + \Delta\text{ФОП}(\text{ЗП}), \quad (2.15)$$

$$\text{ФОП} = - 8352 + 2940 = - 5412 \text{ тис. грн.}$$

У звітному році фонд оплати праці працівників зменшився на 5412 тис. грн, за рахунок зменшення середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу на 87 людей фонд оплати праці зменшився на 8352 тис. грн, а за рахунок збільшення середньорічної заробітної плати одного працівника на 12 тис. грн фонд оплати праці збільшився на 2940 тис. грн.

Аналіз співвідношення змін продуктивності праці та середньої заробітної плати представимо у таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Співвідношення змін продуктивності праці та середньої заробітної плати

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол	відн
1. Продуктивність праці, тис. грн/особу	263,32	380,75	117,43	44,6
2. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	96	108	12	12,5

Середньорічна заробітна плата одного працівника зросла на 12,5 %, а продуктивність праці одного робітника на 44,6 %, що показує позитивну

роботу підприємства.

Аналіз структури витрат на виробництво продукції представимо у таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

Структура витрат на виробництво

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	абсол.	структури
1. Матеріальні витрати	62371,86	82263,81	75,9	76,51	19891,95	0,61
2. Витрати на оплату праці	5768,78	7644,70	7,02	7,11	1875,92	0,09
3. Відрахування на соціальні заходи	1298,39	1720,33	1,58	1,6	421,94	0,02
4. Амортизація	3640,41	5279,25	4,43	4,91	1638,84	0,48
5. Інші операційні витрати	9096,92	10612,26	11,07	9,87	1515,33	-1,2
Усього	82176,37	107520,34	100	100	25343,97	-

Питома вага матеріальних витрат в попередньому році зросла з 75,9 % до 76,51 %. Витрати на оплату праці зросли з 7,02 % до 7,11 % за два роки. Амортизація основних засобів 4,43 % у попередньому році, а у звітному 4,91 %. Інші операційні витрати у попередньому році склали 11,07 %, а у звітному зменшилися на 1,2 %.

Аналіз виміру витрат на одну гривню виробленої продукції представимо у таблиці 2.24.

Таблиця 2.24

Оцінка витрат на одну гривню виробленої продукції

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ та АП), тис. грн	87421,67	113179,31	25757,64	29,46
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн	82176,37	107520,34	25343,97	30,84
3. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,94	0,95	0,01	1,06

У звітному році в порівнянні з попереднім обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства та витрати на виробництво продукції зросли на 29,46 % та 30,84 % відповідно.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році зросли на 0,01 грн та склали 0,95 грн.

Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів наведемо у таблиці 2.25.

Таблиця 2.25

Фінансові результати підприємства

Найменування статей	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол	відн
Чистий дохід від реалізації продукції (2000)	162957	138175	24782	15,21
Собівартість реалізованої продукції (2050)	132583	134422	1839	1,39
Валовий прибуток (2090) (збиток (2095))	39374	3753	-35621	-90,47
Інші операційні доходи (2120)	2739	4064	1325	48,38
Адміністративні витрати (2130)	-5167	-4653	514	-9,95
Витрати на збут (2150)	-2892	-947	1945	-67,25
Інші операційні витрати (2180)	-3841	-4357	-516	13,43
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток (2190) або збиток (2195))	21213	21400	187	0,88
Інші доходи (2200+2220+2240)	1661	2426	765	46,06
Інші витрати (2250+2255+2270)	10701	14827	4126	38,56
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток (2290) або збиток (2295))	12173	14541	-26714	19,45
Чистий фінансовий результат (прибуток (2350) або збиток (2355))	12173	14541	2368	19,45

Діяльність підприємства є прибутковою, та прибуток збільшується у звітному році до 14541 тис. грн (19,45 %).

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності представимо у таблиці 2.26.

Таблиця 2.26

Показники рентабельності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність виробництва, %	5,25	5,84	0,59
Рентабельність продукції, %	17,58	17,19	-0,39
Рентабельність продажів, %	7,5	10,5	3

Рентабельність виробництва (Рв):

$$P_B = \text{Чистий прибуток} * 100 \% / (\text{ОЗ} + \text{ОА}), \quad (2.16)$$

$$P_{B\Pi} = (12173 / (84795,5 + 145953)) * 100 \% = 5,28\%.$$

$$P_{B3} = (14541 / (95438 + 157081)) * 100 \% = 5,76 \%.$$

Рентабельність продукції (P_{Π}):

$$P_{\Pi} = \frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності} * 100\%}{\text{Собівартість реалізованої продукції} + \text{Адміністративні витрати} + \text{Витрати на збут} + \text{Інші операційні витрати}} \quad (2.17)$$

$$P_{\Pi\Pi} = (21213 / (132583 + (-2892) + (-5167) + (-3841))) * 100 \% = 17,58 \%.$$

$$P_{\Pi3} = (21400 / (134422 + (-4653) + (-947) + (-4357))) * 100 \% = 17,19 \%.$$

Рентабельність продажів ($P_{\text{прод}}$):

$$P_{\text{прод}} = \text{Чистий прибуток} * 100\% / \text{Чистий дохід від реалізації}, \quad (2.18)$$

$$P_{\text{прод}\Pi} = (12173 / 162957) * 100\% = 75, \%.$$

$$P_{\text{прод}3} = (14541 / 138175) * 100\% = 10,5\%.$$

Аналіз структури статей балансу і динаміки змін представимо у таблиці 2.27.

Протягом попереднього року капітал підприємства збільшився на 36655 тис. грн або на 20,79 %. Це викликано насамперед збільшення необоротних активів на 6697 тис. грн або на 14,77 %. Протягом звітнього року капітал підприємства збільшився на 12173 тис. грн. або 11,47 %.

Таблиця 2.27

Структура балансу підприємства

Стаття балансу	Абсолютні величини, тис.грн		Структура, %		Відхилення		
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	абсол	відн	У струк-турі
Попередній рік							
Актив							
1. Необоротні активи	45339	52036	25,72	24,43	6697	14,77	-1,28
2. Оборотні активи	130974	160932	74,28	75,57	29958	22,87	1,28
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	176313	212968	100	100	36655	20,79	-

Продовження табл. 2.27

Пасив							
1. Власний капітал	106139	118312	60,20	55,55	12173	11,47	-4,65
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3213	60645	1,82	28,48	57432	1787,49	26,65
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	66961	34011	37,98	15,97	-32950	-49,21	-22,01
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	176313	212968	100	100	36655	20,79	-
Звітний рік							
Актив							
1. Необоротні активи	52036	47336	24,43	23,60	-4700	-9,03	-0,83
2. Оборотні активи	160932	153230	75,57	76,40	-7702	-4,79	0,83
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	212968	200566	100	100	-12402	-5,82	-
Пасив							
1. Власний капітал	118312	103771	55,55	51,74	-14541	-12,29	-3,81
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	60645	61177	28,48	30,50	532,00	0,88	2,03
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	34011	35618	15,97	17,76	1607	4,72	1,79
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	212968	200566	100	100	-12402	-5,82	-

Аналіз складу та структури майна підприємства представимо у таблиці 2.28.

У структурі активів підприємства найбільшу питому вагу займають обігові активи від 75,79 до 79,89 % відповідно по роках.

У попередньому році необоротні активи підприємства зменшилися на 3943 тис. грн, а у звітному році на 5146 тис. грн.

Підприємство скорочує власну діяльність, про що свідчить зниження майже всіх активів підприємства.

Аналіз складу та структури майна підприємства

Стаття активу	Абсолютна величина		Структура		Відхилення		
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	Абсолютної величини		У структурі
					абс	відн	
1	2	3	4	5	6	7	8
Попередній рік							
1. Необоротні активи (1095)	45339	52036	25,72	24,43	6697	14,77	-1,28
1.1. Нематеріальні активи (1000)	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Незавершені капітальні інвестиції	1191	7537	0,68	3,54	6346	532,83	2,86
1.3. Основні засоби(1010)	42926	43277	24,35	20,32	351	0,82	-4,03
1.4. Інвестиційна нерухомість (1015)	-	-	-	-	-	-	-
1.5. Довгострокові фінансові інвестиції (1030)	-	-	-	-	-	-	-
1.6. Інші фінансові інвестиції (1035)	1222	1222	0,69	0,57	-	-	-0,12
1.7. Довгострокова дебіторська заборгованість (1040)	-	-	-	-	-	-	-
1.8. Відстрочені податкові активи (1045)	-	-	-	-	-	-	-
1.9. Інші необоротні активи (1090)	-	-	-	-	-	-	-
2. Оборотні активи (1195)	130974	160932	74,28	75,57	29958	22,87	1,28
2.1. Запаси (1101+...+1104)	120163	138360	68,15	64,97	18197	15,14	-3,19
2.2. Поточні біологічні активи (1110)	-	-	-	-	-	-	-
2.3. Векселі одержані (1120)	-	-	-	-	-	-	-
2.4. Дебіторська заборгованість (1125+1130+1155)	9403	16023	5,33	7,52	6620	70,40	2,19
2.5. Поточні фінансові інвестиції (1160)	-	-	-	-	-	-	-
2.6. Гроші та їх еквіваленти (1165)	1295	6404	0,73	3,01	5109	394,52	2,27

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата
------	------	----------	--------	------

Продовження табл. 2.28

1	2	3	4	5	6	7	8
2.7. Витрати майбутніх періодів (1170)	-	-	-	-	-	-	-
2.8. Інші оборотні активи (1190)	-	-	-	-	-	-	-
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття (1200)	-	-	-	-	-	-	-
Баланс (1300)	176313	212968	100	100	36655	20,79	-
Звітний рік							
1. Необоротні активи (1095)	52036	47336	24,43	23,60	-4700	-9,03	-0,83
1.1. Нематеріальні активи (1000)	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Незавершені капітальні інвестиції (1005)	7537	760	3,54	0,38	-6777	-89,92	-3,16
1.3. Основні засоби (1010)	43277	46576	20,32	23,22	3299	7,62	2,90
1.4. Інвестиційна нерухомість (1015)	-	-	-	-	-	-	-
1.5. Довгострокові фінансові інвестиції (1030)	-	-	-	-	-	-	-
1.6. Інші фінансові інвестиції (1035)	1222	0	0,57	0,00	-1222	-100	-0,57
1.7. Довгострокова дебіторська заборгованість (1040)	-	-	-	-	-	-	-
1.8. Відстрочені податкові активи (1045)	-	-	-	-	-	-	-
1.9. Інші необоротні активи (1090)	-	-	-	-	-	-	-
2. Оборотні активи (1195)	160932	153230	75,57	76,40	-7702	-4,79	0,83
2.1. Запаси (1101+...+1104)	138360	148117	64,97	73,85	9757	7,05	8,88
2.2. Поточні біологічні активи (1110)	-	-	-	-	-	-	-
2.3. Векселі одержані (1120)	-	-	-	-	-	-	-
2.4. Дебіторська заборгованість (1125+1130+1155)	16023	4242	7,52	2,12	-11781	-73,53	-5,41
2.5. Поточні фінансові інвестиції (1160)	-	-	-	-	-	-	-

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата

БЕП 32.03.002. КРБ

Лист

70

Продовження табл. 2.28

1	2	3	4	5	6	7	8
2.6. Гроші та їх еквіваленти (1165)	6404	736	3,01	0,37	-5668	-88,51	-2,64
2.7. Витрати майбутніх періодів (1170)	-	-	-	-	-	-	-
2.8. Інші оборотні активи (1190)	-	-	-	-	-	-	-
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття (1200)	-	-	-	-	-	-	-
Баланс (1300)	212968	200566	100,00	100,00	-12402	-5,82	-

Аналіз джерел фінансових ресурсів представимо у таблиці 2.29.

Таблиця 2.29

Склад та структура джерел фінансових ресурсів

Стаття пасиву	Абсолютна величина		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютної величини		у структурі
					абсол	відн	
1	2	3	4	5	6	7	8
Попередній рік							
1. Власний капітал (1495)	106139	118312	60,20	55,55	12173	11,47	-4,65
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал (1400)	228	228	0,13	0,11	-	-	-0,02
1.2. Внески до незареєстрованого статутного капіталу (1401)	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Капітал в дооцінках (1405)	-	-	-	-	-	-	-
1.4. Додатковий капітал (1410)	18214	18214	10,33	8,55	-	-	-1,78
1.5. Резервний капітал (1415)	102	102	0,06	0,05	-	-	-0,01
1.6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (1420)	87585	99768	49,68	46,85	12183	13,91	-2,83
1.7. Неоплачений капітал, вилучений капітал (1425+1430)	-	-	-	-	-	-	-
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	3213	60645	1,82	28,48	57432	1787,49	26,65
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	66961	34011	37,98	15,97	-32950	-49,21	-22,01
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	60771	17772	34,47	8,34	-42999	-70,76	-26,12
3.2. Поточна кредиторська заборгованість (1610+1615+1620+1625+1630+1635+...+1650)	2269	12281	1,29	5,77	10012	441,25	4,48

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата
------	------	----------	--------	------

році є поточні зобов'язання і забезпечення, їх частка становить на початок і кінець попереднього року відповідно 37,98 та 15,97%.

У звітному році основним джерелом формування майна підприємства є довгострокові зобов'язання і забезпечення. Їх частка становить на початок і кінець попереднього року відповідно 15,97 та 17,76%.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства представимо у таблиці 2.30.

Таблиця 2.30

Значення коефіцієнтів фінансової стабільності підприємства

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
1	2	3	4
Попередній рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,602	0,556	-0,046
Коефіцієнт фінансового ризику	0,661	0,800	0,139
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,573	0,560	-0,013
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,071	1,165	1,095
Звітний рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,556	0,517	-0,038
Коефіцієнт фінансового ризику	0,800	0,933	0,133
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,560	0,544	-0,016
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	1,165	1,292	0,127

Активи та пасиви балансу групуються за ступенем ліквідності. Розрахунок груп активу та пасиву представимо у таблиці 2.31.

Таблиця 2.31

Аналіз ліквідності балансу

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний результат	
						На початок року	На кінець року
Попередній рік							
А1. Найбільш ліквідні активи	1295	6404	П1. Найбільш термінові зобов'язання	1210	9599	85	-3195

Продовження табл. 2.31

А2.Швидко реалізовані активи	74502	91369	П2. Короткострокові пасиви	65751	24412	8751	66957
А3.Повільно реалізовані активи	55177	63159	П3. Довгострокові пасиви	3213	60645	51964	2514
А4. Важко реалізовані активи	45339	52036	П4. Постійні пасиви	106139	118312	-60800	-66276
Баланс	176313	212968	Баланс	176313	212968	-	-
Звітний рік							
А1. Найбільш ліквідні активи	6404	736	П1. Найбільш термінові зобов'язання	9599	4884	-3195	-4148
А2.Швидко реалізовані активи	91369	95139	П2. Короткострокові пасиви	24412	30734	66957	64405
А3.Повільно реалізовані активи	63159	57355	П3. Довгострокові пасиви	60645	61177	2514	-3822
А4. Важко реалізовані активи	52036	47336	П4. Постійні пасиви	118312	103771	-66276	-56435
Баланс	212968	200566	Баланс	212968	200566	-	-

Значення коефіцієнтів ліквідності наведено у таблиці 2.32.

Таблиця 2.32

Значення коефіцієнтів ліквідності

Показник	на початок року	на кінець року	абсолютне відхилення
1	2	3	4
Попередній рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0	4,7	2,8
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,1	2,9	1,7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0	0,2	0,2
Звітний рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	4,7	4,3	-0,4
Коефіцієнт проміжної ліквідності	2,9	2,7	-0,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	0,0	-0,2

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства за два роки представимо у таблиці 2.33.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показник	попередній рік	звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	6500	6500	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	1913	2041,25	128,25	6,70
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,294	0,314	0,02	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	87421,67	113179,31	25757,64	29,46
в порівняних цінах, тис. грн	87421,67	93282,53	5860,86	6,7
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	162957	138175	-24782	-15,21
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	84795,5	95438	10642,5	12,55
7. Фондовіддача, грн/грн	1,03	0,98	-0,05	-4,85
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	145953	157081	11128	7,62
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, об.	1,12	0,88	-0,24	-21,43
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	332	245	-87	-26,22
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/люд.	263,32	380,75	117,43	44,6
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн., у тому числі:				
- матеріальні витрати	82176,37	107520,34	25343,97	31,9
- витрати на оплату праці	62371,86	82263,81	19891,95	32,5
- відрахування на соціальні заходи	5768,78	7644,7	1875,92	32,5
- амортизація	1298,39	1720,33	421,94	45
- інші операційні витрати	3640,41	5279,25	1638,84	16,7
	9096,92	10612,26	1515,33	30,8
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,94	0,95	0,01	1,06
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,71	0,73	0,02	2,82
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	162957	138175	-24782	-15,21
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	132583	134422	1839	1,39
17. Чистий прибуток, тис. грн	12713	14541	1828	14,38
18. Рентабельність виробництва, %	5,28	5,76	0,48	-
19. Рентабельність продажу, %	7,8	10,5	2,7	-

У звітному році в порівнянні з попереднім роком збільшився фактичний випуск продукції на 128,25 тонн (6,7 %) при незмінній величині виробничої потужності. Виробнича потужність використовується

					БЕП 32.03.002. КРБ				Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата				75	

підприємством на 29,4 % та 31,4% відповідно у попередньому та звітному роках.

Обсяг виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства у звітному році збільшився на 25757,64 (29,46 %), що свідчить про збільшення попиту на продукцію підприємства.

Показник фондівдачі у звітному році в порівнянні з попереднім знизився на 0,05 грн (4,85 %), також зменшився коефіцієнт оборотності обігових активів на 0,24 обертів (21,43 %), що свідчить про неефективне використання основних засобів підприємства та уповільнення оборотності оборотного капіталу.

Операційні витрати підприємства збільшились на 31,9 %, так як зріс обсяг виробленої продукції, витрати на 1 гривню виробленої продукції у звітному році знизились на 0,01 грн та склали 0,95 грн.

Діяльність підприємства покращується у звітному році, сума чистого прибутку у звітному році склала 14541 тис. грн, що на 1828 тис. грн більше ніж у попередньому році.

Рентабельність виробництва зросла на 0,48 %, а рентабельність продажу на 2,7 %.

Висновки до розділу 2

В наш час здорове харчування людини є однією з найважливіших проблем, оскільки за останні роки спостерігається різке зниження калорійності продуктів споживання, зменшення в них білків, жирів, вітамінів, вуглеводів та інших поживних речовин. Саме продукція консервної промисловості забезпечує нас високо вітамінізованим, оздоровчим харчуванням і може тривалий час зберігати свої поживні якості. В сучасних умовах необхідно проаналізувати стан та тенденції розвитку ринку вітчизняної консервної продукції.

Виробництво плодоовочеконсервної галузі безпосередньо пов'язане із забезпеченням сировиною переробних підприємств, що в свою чергу,

					БЕП 32.03.002. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		76

залежить від рівня розвитку сільського господарства, особливо рослинництва, стан якого є досить не стійким на сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні.

Але, як і будь-яка галузь в Україні, консервна, в цілому має ряд проблем, однією з яких є подорожчання енергоносіїв, сировини, зниження доходу населення, за рахунок чого 30% населення України можуть дозволити собі споживати продукцію консервної галузі середньої та високої цінової категорії.

Одеська область є потужним виробником промислової продукції, проте переважно здійснюється експорт сировини та напівфабрикатів, а не готового продукту, внаслідок чого не використовується весь можливий економічний потенціал.

Одеська область за останні роки демонструє суттєвий економічний розвиток. Наявність значного аграрного потенціалу Одеського регіону, сприятливі умови для розвитку тваринництва, рослинництва та виноградарства, зручне географічне розташування, розвинена портова інфраструктура для експорту продукції.

Темп зростання валової продукції сільського господарства Одеської області у 2021 р. становив 100,5%, в т.ч.: рослинництва – 102,1%, тваринництва – 92,2%. Фруктову сировину для кращого зберігання і малої наявності фруктосховищ необхідно переробляти на консервовані продукти.

В роботі було проведено техніко-економічний аналіз виробничо-господарської діяльності Агрофірми «Евріка» ТОВ, продукція якої має чудовий смак так як самостійно вирощує і переробляє овочі, повністю контролюючи всі процеси, вибираючи сорти з найкращими смаковими якостями і слідуючи традиційним рецептурам. Близькість полів і налагоджена організація збирання і доставки забезпечують використання максимально свіжих овочів. В перспективі є закладання садів. Під контролем лабораторії на підприємстві консервують продукцію традиційним способом за допомогою термічної обробки в абсолютно безпечних і екологічних

					БЕП 32.03.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		77

скляних баночках, принципово не використовуючи штучні харчові добавки. Ексклюзивний дизайн баночок і кришок від кращих світових виробників забезпечують додатковий захист від підробок.

Але деякі лінії та обладнання підприємства мають великий фізичний знос, морально застарілі та потребують модернізації. Також основні показники ефективності та прибутковості підприємства погіршилися, тому потрібні заходи з підвищення прибутку підприємств.

					БЕП 32.03.002. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		78

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДУ З ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Техніко-економічне обґрунтування доцільності впровадження заходу

У першому розділі роботи бакалавра було розглянуто теоретичні питання поняття прибуток.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, уявляє собою різницю між чистим доходом і собівартістю продукції.

Одним з основних шляхів підвищення прибутковості підприємства є виробництво нової та збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок більш повного використання виробничих потужностей підприємства.

Раціональне харчування є найважливішою умовою збереження здоров'я населення. Повноцінне харчування протягом року можна забезпечити, використовуючи, поряд з іншими продуктами харчування, консервну продукцію. Овочеві натуральні консерви користуються великим попитом серед населення завдяки збереженню в них природного смаку та запаху, які властиві для свіжої сировини, відносно високій харчовій цінності.

Аналіз ринку показав, що виробники овочевих консервів вже багато років серед конкурентів мають імпортних виробників з дешевою продукцією, але дуже низької якості. Попит на овочеві консерви достатньо великий в нашої країні та сировинна база дозволяє виробляти більше овочевих консервів.

К впровадженню пропонуємо інноваційний проєкт на Агрофірма «Евріка» ТОВ з метою розширення асортименту овочезакусочних консервів.

Відповідно аналізу техніко-економічних показників та стану Агрофірма «Евріка» ТОВ було виявлено, що на підприємстві є порожній цех, який на даний час не використовується. Додатково потрібно купувати чотири виробничі лінії та деяке обладнання.

					БЕП 32.03.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		79

Розрахунок інвестицій в зростання обігових активів, пов'язано із збільшенням обсягів виробництва продукції. Витрати на сировину та матеріали складають 75 % від собівартості продукції, але деяка сировина є постійно, тому у обсяг додаткових обігових активів плануємо 12 % від собівартості продукції.

$$I_{0a} = \text{Собівартість продукції} * 0,12 = 31174,20 * 0,12 = 3740,9 \text{ тис грн.}$$

Розрахуємо суму інвестицій в реконструкцію підприємства:

$$I = I_{0вз} + I_{0a} = 950 + 3740,9 = 4690,9 \text{ тис грн.}$$

Наведений розрахунок показав, що підприємству необхідно 4690,9 тис. грн інвестицій для здійснення проєкту, з яких 950 тис грн у основні виробничі засоби та 3740,9 тис. грн у додаткові обігові активи.

Для впровадження нових технологічних ліній та виробництва нової продукції необхідно розрахувати виробничу програму підприємства.

Виробнича програма підприємства розраховується в натуральному та вартісному виразі, при цьому добове виробництво лінії і уточнена продуктивність підприємства після реконструкції з врахуванням додаткового асортименту виробленої продукції планується у технологічних цехах.

За технологічними даними діяльності заводу та необхідної розміщувальної чисельності працівників на кожній лінії кількість основних та допоміжних робітників нового цеху складає 14 (основні 10 та допоміжні 4) людей.

Кількість додаткових керівників та спеціалістів, згідно методики розрахунку, складає 10 % від кількості основних та допоміжних робітників, тобто $14 * 0,1 = 2$ людини.

Загальна кількість додаткових працівників складає $14 + 2 = 16$ осіб.

Таким чином, чисельність виробничого персоналу після реалізації проєкту реконструкції підприємства, в зв'язку із розширенням обсягу виробництва продукції зросте на 16 людей, з яких 14 робітники (основні та додаткові) та 2 людини керівники і фахівці.

Фонд оплати праці додаткових працівників складає 1512 тис грн.

					БЕП 32.03.003. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		82

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5
	Зелень	4,4	60	0,26
	Томатна паста 30 %	71,2	50	3,56
	Сіль	15,2	4	0,06
	Борошно	9,1	14	0,13
	Олія рослинна	80,2	60	4,81
	Перець чорний мелений	0,505	260	0,13
Транспортно-заготівельні витрати (5 %)				1,33
Всього				33,0
«Ікра із баклажанів»	Баклажани	1162,9	12	13,95
	Цибуля	82	5	0,41
	Морква	103,1	8	0,82
	Біле коріння	27	30	0,81
	Зелень свіжа	4,4	60	0,26
	Сіль	15,2	4	0,06
	Цукор пісок	7,6	14	0,11
	Перець чорний мелений	0,505	260	0,13
	Перець запашний мелений	0,505	260	0,13
	Томатне пюре 12%	186,6	40	7,46
	Олія рослинна	112,4	60	6,74
Транспортно-заготівельні витрати (5 %)				1,55
Всього				32,45
«Ікра з гарбузу»	Гарбуз вітамінний	1301,2	12	15,61
	Морква	111,6	8	0,89
	Білий корінь	31,5	30	0,95
	Цибуля	101	5	0,51
	Зелень свіжа	4,4	60	0,26
	Сіль поварена	15,5	4	0,06
	Цукор	9,2	14	0,13
	Томатна паста 30 %	81,8	50	4,09
	Перець чорний мелений	0,443	260	0,12
	Перець запашний мелений	0,0723	260	0,02
	Масло соняшникове	74,5	60	4,47
Транспортно-заготівельні витрати (5 %)				1,36
Всього				28,46

допоміжні матеріали плануємо у розмірі 5 % від витрат по статті «Допоміжні матеріали».

Таблиця 3.2

Вартість витрат по статті «Допоміжні матеріали»

Матеріал	Кількість, од.	Оптова ціна за 1 од. матеріалів, грн	Вартість, тис. грн
«Ікра із кабачків», «Ікра із баклажанів», «Ікра з гарбузу»			
Скляна банка III- 82-350	2985	0,3	0,90
Кришки	2985	0,1	0,30
Етикетки самоклеючі	2985	0,05	0,15
Ящики з гофрокартона	150	2	0,30
Транспортно-заготівельні витрати (5 %)			0,08
Всього			1,73
«Баклажани нарізані кружками у томатному соусі», «Кабачки нарізані кружками у томатному соусі»			
Скляна банка III- 82-500	1960	0,45	0,88
Кришки	1960	0,1	0,20
Етикетки самоклеючі	1960	0,05	0,10
Ящики з гофрокартона	98	2	0,20
Транспортно-заготівельні витрати (5 %)			0,07
Всього			1,44
«Морква пасерована з томатом на соняшниковій олії»			
Скляна банка III- 82-1000	1000	0,6	0,6
Кришки	1000	0,1	0,1
Етикетки самоклеючі	1000	0,05	0,05
Ящики з гофрокартона	50	2	0,1
Транспортно-заготівельні витрати (5 %)			0,04
Всього			0,89

Розрахуємо витрати на паливо на технологічні цілі.

На завод електроенергія подається від високовольтної мережі. Завод залучений до місцевої електростанції. Розрахунок витрат на електроенергію на підприємстві визначають добутком його потреби на ціну електроенергії (1,84 грн за 1 кВт-г).

Консервні заводи споживають воду для технологічних потреб, технічних цілей, миття устаткування, а також на питні і господарські потреби. Крім того, вода необхідна для забезпечення пожежної безпеки. Водопостачання підприємства забезпечується від міського водопроводу, від якого зроблені два відведення для підключення до заводської магістралі.

Розрахунок витрат на воду на підприємстві визначаємо із розрахунку потреби та ціну на воду (35,16 грн за м³).

Пар на заводі витрачається головним чином у виробничих цехах для технологічних потреб: сатурації, приготування пюре і т. п. Для цих цілей використовується сухий насичений пар. На завод постачається пар від власної котельні, тобто витрати вже є у розрахунку вартості електроенергії.

Суму витрат на енергоресурси, на всі види продукції, представимо в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Вартість енергоресурсів

Матеріал	Потреба в ресурсі	Ціна за 1 од. ресурсу, грн.	Вартість, грн.
«Ікра із кабачків», «Ікра із баклажанів», «Ікра з гарбузу»			
Електроенергія, кВт-г.	422	1,84	777
Вода, м ³	44	35,16	1561,04
Всього			2338,04
«Баклажани нарізані кружками у томатному соусі», «Кабачки нарізані кружками у томатному соусі»			
Електроенергія, кВт-г.	301	1,84	555
Вода, м ³	39	35,16	1380,92
Всього			1935,92
«Морква пасерована з томатом на соняшниковій олії»			
Електроенергія, кВт-г.	321	1,84	592
Вода, м ³	35,8	35,16	1260,84
Всього			1852,84

За даними заводу витрати на утримання і експлуатацію устаткування складають 100 % від основної заробітної плати основних виробничих робітників, тобто $1512 * 1 = 1512$ грн.

Загальновиробничі витрати за даними заводу складають 100 % від основної заробітної плати основних виробничих робітників, тобто $1512 * 1 = 1512$ грн.

Розрахунок повної собівартості продукції представимо в таблиці 3.4.

Втрати від браку складають 2 % від суми вище перелічених витрат.

Сума витрат по статтям: сировина і основні матеріали, допоміжні

матеріали, вартість енергоресурсів, основна та додаткова заробітна плата, відрахування в фонд соціального призначення, витрати на вміст і експлуатацію устаткування, загальновиробничі витрати та втрати від браку складає виробничу собівартість продукції.

Адміністративні витрати складають 4 % від виробничої собівартості.

Витрати на збут складають 3 % від виробничої собівартості.

Сума інших операційних витрат нараховується пропорційно виробничій собівартості і складає 2 % від виробничої собівартості.

Таблиця 3.4

Повна собівартість продукції за видами

Калькуляційна стаття	«Ікра із кабачків»	«Ікра із баклажанів»	«Ікра з гарбузу»	«Баклажани нарізані кружками у томатному соусі»	«Кабачки нарізані кружками у томатному соусі»	«Морква пасерована з томатом на соняшниковій олії»
Сировина і основні матеріали	33,01	32,45	28,46	31,98	27,03	27,12
Допоміжні матеріали	1,73	1,73	1,73	1,44	1,44	0,89
Вартість енергоресурсів	2,34	2,34	2,34	1,94	1,94	1,85
Основна заробітна плата	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55
Додаткова заробітна плата	0,44	0,44	0,44	0,44	0,44	0,44
Відрахування в фонд соціального призначення	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38
Витрати на вміст і експлуатацію устаткування	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55
Загальновиробничі витрати	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55
Втрати від браку	0,85	0,84	0,76	0,82	0,72	0,71
Виробнича собівартість	43,40	42,83	38,76	41,65	36,60	36,04
Адміністративні витрати	1,74	1,71	1,55	1,67	1,46	1,44
Витрати на збут	0,07	0,07	0,06	0,07	0,06	0,06
Інші операційні витрати	0,05	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04
Повна собівартість	45,26	44,66	40,42	43,43	38,16	37,58

Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата
------	------	----------	--------	------

Таблиця 3.6

**Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності
Агрофірма «Евріка» ТОВ**

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.			Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років		
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці				відрахування на соціальні заходи	амортизація основних засобів та інші витрати
Виробництво нових видів овочевих консервів	5112,57	950	4162,57	37409,04	31174,20	25151,5	1512	332,64	4178,06	4690,9	14	0,92

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства після впровадження заходу

Показник	попередній рік	звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	6500	6500	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	2041,25	2801,25	760	37,23
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,314	0,431	0,117	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	113179,31	150588	37409,04	33,05
в порівняних цінах, тис. грн	93282,53	128014	34731,03	37,23
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	138175	175584	37409,04	27,07
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	95438	96388	950	1
7. Фондовіддача, грн/грн	0,98	1,33	0,35	35,52
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	157081	161244	4162,57	2,65
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, об.	0,88	1,09	0,21	23,74
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	245	259	14	5,71
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/люд.	380,75	494,26	113,51	29,81
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	107520,34	138694,54	31174,2	28,99
- матеріальні витрати	82263,81	107415,31	25151,5	30,57
- витрати на оплату праці	7644,7	9156,7	1512	19,78
- відрахування на соціальні заходи	1720,33	2052,97	332,64	19,34
- амортизація	5279,25	6746,05	1466,8	27,78
- інші операційні витрати	10612,26	13323,52	2711,26	25,55
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,95	0,92	-0,03	-3,05
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,73	0,71	-0,02	-2,29
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	138175	175584	37409,04	27,07
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	134422	165596,2	31174,20	23,19
17. Чистий прибуток, тис. грн	14541	19231,9	4690,9	32,26
18. Рентабельність виробництва, %	5,76	7,46	1,70	-
19. Рентабельність продажу, %	10,5	10,95	0,45	-

Висновки до розділу 3

Аналіз підприємства Агрофірма «Евріка» ТОВ, що було зроблено у другому розділі показав, що для підвищення прибутку та рентабельності та зниження витрат на одиницю продукції, необхідно впровадження заходу з впровадження нової продукції, а саме було запропоновано розширення асортименту овочезакусочних консервів.

Консерви, які запропоновано до виробництва, завдяки високій харчовій та біологічній цінності, а також добрими смаковими якостями, користуються великим попитом у населення та спроможні створити конкуренцію іншим консервам. Тара, яка використовується при виробництві консервів з третім типом укупрування, найбільш зручна для споживача, тому що не потребує при відкупорюванні допоміжних влаштувань, та споживач бачить, скрізь скло, який зовнішній вигляд має продукт.

Реконструкція передбачає виробництво наступних видів продукції: «Ікра із кабачків» – 120 тонн; «Ікра із баклажанів» – 90 тонн; «Ікра з гарбузу» – 180 тонн; «Баклажани нарізані кружками у томатному соусі» – 80 тонн; «Кабачки нарізані кружками у томатному соусі» – 130 тонн; «Морква пасерована з томатом на соняшниковій олії» – 160 тонн, всього 760 тонн.

Інвестиції, що потрібно для впровадження заходу складають 5112,57 тис грн, строк окупності яких складе 0,92 року, впровадження заходу підвищить чистий прибуток на 4690,9 тис грн.

Впровадження запропонованого заходу дозволить підприємству підвищити прибуток, ефективність його діяльності та конкурентоспроможність, тобто проект є обґрунтований та економічно ефективний.

					БЕП 32.03.003. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		93

скляних баночках, принципово не використовуючи штучні харчові добавки. Ексклюзивний дизайн баночок і кришок від кращих світових виробників забезпечують додатковий захист від підробок.

Але деякі лінії та обладнання підприємства мають великий фізичний знос, морально застарілі та потребують модернізації. Також основні показники ефективності та прибутковості підприємства погіршилися, тому потрібні заходи з підвищення прибутку підприємств.

Аналіз підприємства Агрофірма «Евріка» ТОВ, що було зроблено у другому розділі показав, що для підвищення прибутку та рентабельності необхідно впровадження заходу з впровадження нової продукції, а саме було запропоновано розширення асортименту овочезакусочних консервів.

Консерви, які запропоновано до виробництва, завдяки високій харчовій та біологічній цінності, а також добрими смаковими якостями, користуються великим попитом у населення та спроможні створити конкуренцію іншим консервам. Тара, яка використовується при виробництві консервів з третім типом укупування, найбільш зручна для споживача, тому що не потребує при відкупорюванні допоміжних влаштувань, та споживач бачить, скрізь скло, який зовнішній вигляд має продукт.

Реконструкція передбачає виробництво наступних видів продукції: «Ікра із кабачків» – 120 тонн; «Ікра із баклажанів» – 90 тонн; «Ікра з гарбузу» – 180 тонн; «Баклажани нарізані кружками у томатному соусі» – 80 тонн; «Кабачки нарізані кружками у томатному соусі» – 130 тонн; «Морква пасерована з томатом на соняшниковій олії» – 160 тонн, всього 760 тонн.

Інвестиції, що потрібно для впровадження заходу складають 5112,57 тис грн, строк окупності яких складе 0,92 року, впровадження заходу підвищить чистий прибуток на 4690,9 тис грн.

Впровадження запропонованого заходу дозволить підприємству підвищити прибуток, ефективність його діяльності та конкурентоспроможність, тобто проект є обґрунтований та економічно ефективний.

					БЕП 32.03.000. КРБ	<i>Лист</i>
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>		96

28. Цал-Цалко Ю. С., Холод Б. І. Економіка підприємства: навч. посібник. Житомир: ЖІТІ, 2002. 388 с.

29. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2001. 540 с.

30. Шваб Л.І. Економіка підприємства: підручник. Київ: Каравелла, 2015. 416 с.

					БЕП 32.03.000. КРБ	Лист
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		99

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ОДЕСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Відділення *економічне*
Кафедра *Економіки*
Освітньо-професійна програма *«Економіка»*
Спеціальність *051 «Економіка»*
Форма навчання *денна*

**ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

**на тему: «ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ
АГРОФІРМА «ЕВРІКА» ТОВ»**

на здобуття ступеню першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Студент _____ Бондаренко О.В.

Керівник _____ викл. мет. Копайгородська Т.Г.

ОДЕСА 2023

Лист 1

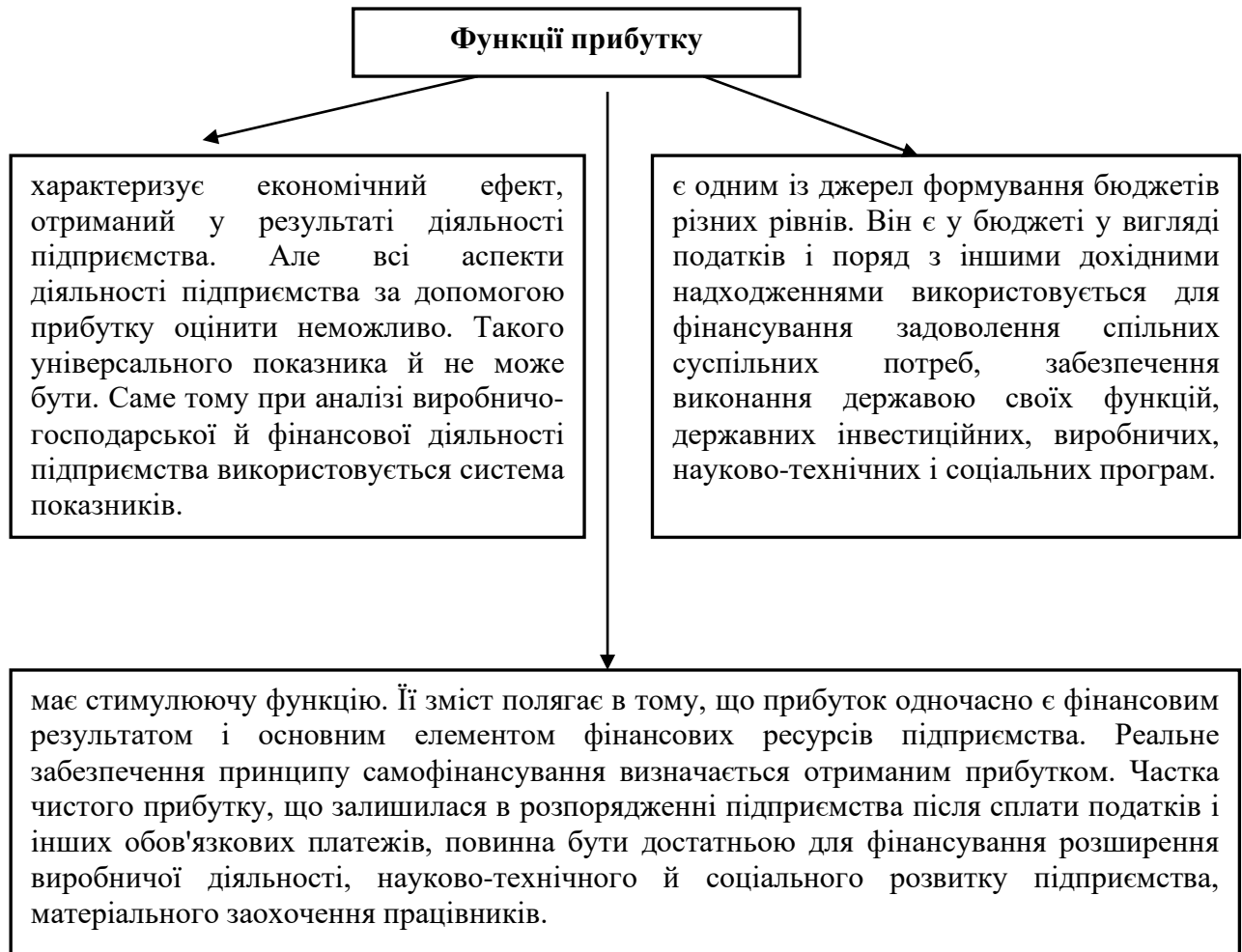

Рисунок 1. Функції прибутку

Лист 2

Рисунок 2. Основні види прибутку підприємства

Шляхи підвищення прибутковості підприємства

Напрямок	Сутність	Вимоги до реалізації
1	2	3
Кількісні умови		
Збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції	При зростанні обсягів реалізації зросте прибуток за рахунок зниження частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції.	Збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції за рахунок кращого використання трудових ресурсів, основних засобів, обігових активів.
Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції	При зниженні витрат на виробництво та реалізацію продукції зросте сума прибутку.	Зниження собівартості за рахунок більш ефективного використання ресурсів, підвищення технічного рівня виробництва та вдосконалення організації виробництва та праці.
Впровадження економічно обґрунтованих норм	Розробка економічно і технічно обґрунтованих норм й нормативів призводить до зниження витрат виробництва.	Розробка норм та нормативів запасів сировини, матеріалів готової продукції та інших обігових активів.
Цінова політика підприємства	Необхідно вірно розраховувати ціну продукції, так як висока ціна призводить до скорочення обсягу реалізації, але і низькі ціни ведуть до недоотримання прибутку.	Розробка стратегії ціноутворення, встановлення цін відповідно до ринкових, застосування акцій, знижок тощо.
Якісні умови		
Впровадження досягнень НТП	Впровадження у виробництво удосконаленої техніки та нових технологій дозволить скоротити витрати у розрахунку на одиницю продукції за рахунок збільшення обсягів виробництва та економії на оплаті праці.	Створення автоматизованих систем управління, використання методів вдосконалення та модернізації техніки та технології.
Підвищення якості продукції	Підвищення якості продукції дозволить значно скоротити витрати на виправлення браку та втрати від бракованих виробів, що не підлягають ремонту.	Контроль за якістю продукції, мотивація та надання додаткових стимулів персоналу для скорочення кількості бракованої продукції.
Маркетингова кампанія	Ефективна організація маркетингу дозволяє збільшити обсяги реалізації продукції, та підвищити прибуток підприємства.	Розробка ефективної маркетингової стратегії, що дозволить збільшити споживачів продукції та розширити сегмент ринку.
Підвищення продуктивності праці	Зростання продуктивності праці знижує витрати праці в розрахунку на одиницю продукції та зменшується питома вага заробітної плати у структурі собівартості.	Активна мотивація персоналу та надання різноманітних стимулів для більш ефективної праці.

Лист 4

Рисунок 3. Чинники формування стратегії забезпечення підвищення прибутковості підприємства

Лист 5

Таблиця 2

Споживання продуктів харчування (на одну особу за рік, кг)

Рік	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Картопля	135,4	135,6	129	138	144	143,4	139,4	135,7	134	161
Овочі та баштанні продовольчі культури	101,7	120,2	144	161	163	159,7	163,9	164,7	164	160
Плоди, ягоди та виноград	29,3	37,1	48	51	48	52,8	57,8	58,7	56,5	58,5

Таблиця 3

Кількість виробленої промислової продукції в Україні

	2011	2013	2015	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Сік томатний, млн л	72,4	66,5	44,1	44,2	47,3	45,4	41,8	37,3
Сік яблучний, млн л	108	175	86,1	74,0	106	101	53,6	97,6
Суміші соків фруктових та овочевих, млн л	315	272	189	187	184	189	170,8	198,4
Сік якогось одного фрукта або ово- чу, незброджений та без додавання спирту (крім апельсинового, грейп- фрутового, ананасового, томатного, виноградного та яблучного соків) неконцентрований, млн л	102	156	67,2	69,9	75,8	70,8	66,1	76,3
Горох консервований без додавання оцту чи оцтової кислоти (крім страв готових овочевих), тис. тонн	16,9	16,1	15,9	11,8	11,9	12,5	13,2	14,8
Пюре та паста томатні концентровані, тис. тонн	74,3	56,1	94,2	113	112	108	128,2	129,5
Кукурудза цукрова консервована або оброблена (крім страв готових овочевих та цукрової кукурудзи сушеної, замороженої або консерво- ваної з додаванням оцту чи оцтової кислоти), тис. тонн	13,8	11,6	14,0	14,2	16,6	14,6	11,8	16,8
Овочі (крім картоплі), фрукти, горіхи, гриби та частини рослин їстівні інші, приготовлені чи консервовані з додаванням оцту чи оцтової кислоти, тис. тонн	53,4	42,7	25,3	29,3	29,7	31,2	27,3	33,7
Джем, мармелад, пюре, желе, ко- нфітюри, повидло, варення, з ін- ших плодів і горіхів, піддані теп- ловому обробленню (крім продук- тів гомогенізованих), тис. тонн	59,4	65,6	46,1	44,4	63,2	57,1	49,4	56,3

Лист 6

Таблиця 4

Валовий збір, посівна площа та урожайність овочів за 2010 – 2021 роки

	Валовий збір, тис. тонн	Посівна площа, тис. га	Урожайність з 1 га, ц
2010	8122	465	174
2012	10017	498	199
2013	9873	488	200
2014	9638	467	208
2015	9214	446	206
2016	9415	447	211
2017	9286	445	208
2018	9440	439	214
2019	9688	452	214
2020	9113,73	455,8	199,9
2021	9935	462,1	215

Таблиця 5

Валовий збір, посівна площа та урожайність культур плодових та ягідних за 2010 – 2021 роки

	Валовий збір, тис. тонн	Посівна площа, тис. га	Урожайність з 1 га, ц.
2010	1745,42	223,2	78,2
2012	1829,03	221,7	82,5
2013	2171,43	209,8	103,5
2014	1998,25	209,9	95,2
2015	2152,7	206	104,5
2016	2004,37	196,7	101,9
2017	2046,54	198,5	103,1
2018	2568	200	128,4
2019	2119	225	108,1
2020	1942,59	202	96,2
2021	2235	217	103

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показник	поперед- ний рік	звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	6500	6500	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	1913	2041,25	128,25	6,70
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,294	0,314	0,02	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	87421,67	113179,31	25757,64	29,46
в порівняних цінах, тис. грн	87421,67	93282,53	5860,86	6,7
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	162957	138175	-24782	-15,21
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	84795,5	95438	10642,5	12,55
7. Фондовіддача, грн/грн	1,03	0,98	-0,05	-4,85
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	145953	157081	11128	7,62
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, об.	1,12	0,88	-0,24	-21,43
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	332	245	-87	-26,22
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/люд.	263,32	380,75	117,43	44,6
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн., у тому числі:				
- матеріальні витрати	82176,37	107520,34	25343,97	31,9
- витрати на оплату праці	62371,86	82263,81	19891,95	32,5
- відрахування на соціальні заходи	5768,78	7644,7	1875,92	32,5
- амортизація	1298,39	1720,33	421,94	45
- інші операційні витрати	3640,41	5279,25	1638,84	16,7
	9096,92	10612,26	1515,33	30,8
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,94	0,95	0,01	1,06
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,71	0,73	0,02	2,82
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	162957	138175	-24782	-15,21
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	132583	134422	1839	1,39
17. Чистий прибуток, тис. грн	12713	14541	1828	14,38
18. Рентабельність виробництва, %	5,28	5,76	0,48	-
19. Рентабельність продажу, %	7,8	10,5	2,7	-

Лист 8

Таблиця 7

Розрахунок чистого прибутку

Продукція	Обсяг виробництва, тонн	Собівартість 1 тонни, тис. грн	Ціна 1 тонни, тис. грн	Собівартість продукції, тис. грн	Чистий дохід, тис. грн	Оподаткований прибуток, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн
1. «Ікра із кабачків»	120	45,26	54,31	5431,20	6517,44	1086,24	890,72
2. «Ікра із баклажанів»	90	44,66	53,59	4019,40	4823,28	803,88	659,18
3. «Ікра з гарбузу»	180	40,42	48,50	7275,60	8730,72	1455,12	1193,20
4. «Баклажани нарізані кружками у томатному соусі»	80	43,43	52,12	3474,40	4169,28	694,88	569,80
5. «Кабачки нарізані кружками у томатному соусі»	130	38,16	45,79	4960,80	5952,96	992,16	813,57
6. «Морква пасерована з томатом на соняшниковій олії»	160	37,58	45,10	6012,80	7215,36	1202,56	986,10
Всього	760	-	-	31174,20	37409,04	6234,84	5112,57

**Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності
Агрофірма «Еврика» ТОВ**

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)								
	Всього	у тому числі у		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.				Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд	Строк окупності інвестицій, років	
		основні засоби	обігові активи		Всього	у тому числі:						
						матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи				амортизація основних засобів та інші витрати
Виробництво нових видів овочевих консервів	5112,57	950	4162,57	37409,04	31174,2	25151,5	1512	332,64	4178,06	4690,9	14	0,92

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства після впровадження заходу

Показник	поперед- ній рік	звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	6500	6500	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тонн	2041,25	2801,25	760	37,23
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,314	0,431	0,117	-
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	113179,31	150588	37409,04	33,05
в порівняних цінах, тис. грн	93282,53	128014	34731,03	37,23
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного податку), тис. грн	138175	175584	37409,04	27,07
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	95438	96388	950	1
7. Фондовіддача, грн/грн	0,98	1,33	0,35	35,52
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	157081	161244	4162,57	2,65
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, об.	0,88	1,09	0,21	23,74
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	245	259	14	5,71
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/люд.	380,75	494,26	113,51	29,81
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	107520,34	138694,54	31174,2	28,99
- матеріальні витрати	82263,81	107415,31	25151,5	30,57
- витрати на оплату праці	7644,7	9156,7	1512	19,78
- відрахування на соціальні заходи	1720,33	2052,97	332,64	19,34
- амортизація	5279,25	6746,05	1466,8	27,78
- інші операційні витрати	10612,26	13323,52	2711,26	25,55
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,95	0,92	-0,03	-3,05
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,73	0,71	-0,02	-2,29
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	138175	175584	37409,04	27,07
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	134422	165596,2	31174,20	23,19
17. Чистий прибуток, тис. грн	14541	19231,9	4690,9	32,26
18. Рентабельність виробництва, %	5,76	7,46	1,70	-
19. Рентабельність продажу, %	10,5	10,95	0,45	-